

LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJA
MUZIKOS FAKULTETAS
VARGONŲ IR KLAVESINO KATEDRA

MILDA ATMINAITĖ

**VILNIAUS VARGONŲ DIRBTUVĖ 1972–2006 M.:
VEIKLOS ANALIZĖ IR REZULTATAI.**

Atlikimo menas (vargonai)

Magistro darbas

Darbo vadovas:

lekt. dr. Girėnas Povilionis

Vilnius, 2018

Summary

Vilnius organ workshop in 1972-2006: analysis and results of production.

Quarter of century ago, after Lithuania's re-establishment of independence, half a century lasting soviet union times came to an end and became a part of Lithuania's history. This was the period, spanning 45 years from the end of World War II until 1990, when Lithuania's culture, including the organ culture of the country, existed encapsulated in very special occupation ideology and economical conditions of "developed socialism". The organists' work in the churches were restricted in many ways, therefore only limited numbers of professionally trained organists worked in the churches. National Conservatoire (currently Lithuanian Academy of Music and Theatre) had an organ class, which trained professional organists for concert performances, however, they were not allowed to work in the churches. Although several new concert organs were built by the initiative of organist Leopoldas Digrys (Lithuanian National Philharmonic, Small Baroque Hall (currently Church of The Holy Cross (Bonifratr)), The Gallery of Images (currently Cathedral Basilica of Vilnius)), the organs in the churches were left neglected, the maintenance, that should possibly be described as deterioration work, was often taken by various amateur "repairmen". Private work was illegal thus the maintenance work was usually carried out secretly. In these hindering conditions, in 1972 an organ workshop was established by the National monument restoration trust (RKPRT). Officially it mostly worked on government projects, however it also restored or under "restoration" cover has even built new organs for churches as well. In the soviet Lithuania, this was essentially the only officially operating organ workshop that has managed to build new organs. After Lithuania's re-establishment of independence in 1990, the company was privatized as private limited liability company "Vilnius organ workshop" (VVD). The last major work by the workshop was a new organ built in Miroslav Blessed Church in 2006.

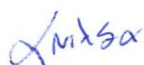
At this time, 28 years after Lithuania's re-establishment of Lithuania's independence, it is important recollect the difficulties that organ builders were facing in the soviet union period and preserve authentic memories. For these reasons, this work's main **research object** is chosen to be the organ workshop of National monument restoration trust (RKPRT), which later became "Vilnius organ workshop" (VVD), its production and restoration works. **Research aim:** Describe and systematize material about RKPRT-VVD production and restoration activities, analyse cultural heritage of the workshop in the light of historical context. **Research targets:** Collect historical material and using the factual information gathered provide a concise description of history of RKPRT-VVD foundation and work, collect authentic memories, comments, remarks and evaluation from the founder and workers of RKPRT-VVD and present their data, collect the facts about organs that were built or restored and other work done by the workshop, draw conclusions. **Research methods:** analytical practical method – critical inspection of several organs. empirical method – interviews with people related to RKPRT-VVD workshop. analytical and systemization method was used when collecting and producing a comprehensive survey of material available from archives, research papers and periodicals. **Structure of the work:** The work consists of introduction, three chapters and concluding remarks. The first chapter provides a systematic and comprehensive history of Vilnius workshop. It presents the circumstances that led to the foundation of the workshop, describes the workers and the production during different periods – soviet times and the period after Lithuania's re-establishment of independence. The second chapter overviews and describes the work made by the workshop and provides with the list of organs that were restored, enhanced and newly built by the workshop. One of the most important part of the research is the empirical investigation that is presented in the third chapter. This includes interviews with workers and other people related to the workshop, which aimed to collect authentic information from the witnesses of the workshop activities during the period 1972-1991.

LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJA**SAŽININGUMO DEKLARACIJA DĖL TIRIAMOJO RAŠTO DARBO**

2018 m. balandžio 30 d.

Patvirtinu, kad mano tiriamasis rašto darbas (tema) „Vilniaus vargonų dirbtuvė 1972-2006: veiklos analizė ir rezultatai/ Vilnius organ workshop in 1972-2006: analysis and results of production“ yra parengtas savarankiškai.

1. Šiame darbe pateikta medžiaga nėra plagijuota, tyrimų duomenys yra autentiški ir nesuklastoti.
2. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių ir/ar autorių citatos ir/ar kita medžiaga pažymėta literatūros nuorodose arba įvardinta kitais būdais.
3. Su pasekmėmis, nustačius plagijavimo ar duomenų klastojimo atvejus, esu susipažinęs(-usi) ir jas suprantu.

(Parašas)

(Vardas, pavardė)

Turinys

ĮVADAS	4
1. VILNIAUS VARGONŲ DIRBTUVĖS FAKTOLOGIJA	6
1.1. Vilniaus vargonų dirbtuvės įsteigimo aplinkybės.....	6
1.2. Vilniaus vargonų dirbtuvės meistrai.....	10
1.3. Vilniaus vargonų dirbtuvės veiklos aspektai Lietuvai atgavus Nepriklausomybę.....	13
2. VILNIAUS VARGONŲ DIRBTUVĖS VEIKLOS APŽVALGA	15
2.1. Vilniaus vargonų dirbtuvės svarbiausių atliktų darbų aprašymas.....	15
2.2. Vilniaus vargonų dirbtuvės restauruotų, praplėstų ir naujų vargonų sąrašas.....	28
3. VILNIAUS VARGONŲ DIRBTUVĖS VEIKLOS 1972–1991 m. TYRIMAS MEISTRŲ AKIMIS (INTERVIŲ SU VVD DARBUOTOJAIS)	30
IŠVADOS	38
LITERATŪROS SĄRAŠAS	40
PRIEDAI	41
Priedas nr. 1: Kultūros ministro L.Šepečio įsakymas.....	41
Priedas nr. 4: Bernardo Vasiliausko prisiminimai apie VVD.....	43

ĮVADAS

Temos aktualumas. Prieš ketvirtį amžiaus, Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, pasibaigęs apie pusšimtį metų trukęs sovietmetis jau tapo istorija. Tai buvo laikotarpis, kai per tuos 45-erius metus nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos iki 1990-ųjų Lietuvos kultūra, tame tarpe ir mūsų šalies vargonų kultūra gyvavo ypatingomis okupacinės ideologijos ir ekonominėmis „brandaus socializmo“ sąlygomis. Vargonininkų veikla bažnyčiose buvo įvairiais būdais varžoma, todėl bažnyčiose dirbo mažai prasilavinusių vargonininkų. Valstybinėje konservatorijoje (dab. Lietuvos muzikos ir teatro akademija, toliau – LMTA) veikė vargonų klasė, rengusi aukšto lygio koncertinius vargonininkus, tačiau bažnyčiose dirbti jiems nebuvo leidžiama. Nors vargonininko Leopoldo Digrio iniciatyva buvo pastatyti keli nauji koncertiniai vargonai (Vilniaus Filharmonija, Mažoji baroko salė (dabar – Šv. Kryžiaus (bonifratrų) bažnyčia), Vilniaus Paveikslų galerija (dabar – Vilniaus arkikatedra bazilika)), tačiau bažnyčių vargonai tuo metu buvo apleisti, juos taisė, veikiau, galima sakyti, gadino įvairūs mėgėjai „meistrai“. Privatus darbas buvo nelegalus, todėl meistrai dirbo slapta. Jų darbų kokybė praktiškai niekieno nebuvo kontroliuojama. Lietuvoje buvo pastatytos kelios dešimtys naujų vargonų, tačiau jie padirbinti iš tokių nekokybiškų medžiagų ir tokio žemos kokybės darbo amato požiūriu, kad iki šiol išliko vos keli, o ir tie patys beveik neveikia. Tokioje nepalankioje aplinkoje prie Valstybinės paminklų restauravimo įmonės 1972 m. buvo įkurta ir sėkmingai veikė vargonų dirbtuvė. Oficialiai ji daugiausia dirbo valstybiniuose objektuose, tačiau yra restauravusi arba po „restauravimo“ priedanga pastačiusi naujų vargonų net bažnyčioms. Tuometinėje sovietinėje imperijoje tai buvo bene vienintelė oficialiai veikusi vargonų dirbtuvė, gebėjusi pastatyti naujų vargonų.

Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, vargonų dirbtuvė tapo savarankiška, netrukus buvo privatizuota ir pervadinta į UAB „Vilniaus vargonų dirbtuvė“. Paskutinis stambus jos darbas – nauji vargonai Miroslavo bažnyčioje buvo pašventinti 2006 metais.

Šiuo metu, kai skaičiuojame 28-uosius Lietuvos laisvės metus, svarbu neužmiršti su kokiais sunkumais vargondirbiams teko susidurti sovietiniame laikotarpyje ir išsaugoti autentiškus prisiminimus. Tai lėmė šio darbo **tyrimo objektu** pasirinkti Respublikinio kultūros paminklų restauravimo tresto vargonų dirbtuvę (RKPRT), vėliau tapusią UAB „Vilniaus vargonų dirbtuvė“ (VVD), bei jos veiklą.

Tyrimo tikslas – susisteminti ir pateikti medžiagą apie RKPRT-VVD veiklą, įvertinti jos palikimą to meto sąlygų kontekste.

Tyrimo uždaviniai:

- surinkti faktinę medžiagą ir duomenis, kuriais remiantis glaustai aprašyti RKPRT-VVD įkūrimo ir veiklos istoriją;
- surinkti dirbtuvės veiklos liudininkų bei dalyvių/darbuotojų atsiminimus, atsiliepimus, vertinimus bei pateikti jų duomenis;
- surinkti duomenis apie naujai pastatytus ir restauruotus vargonus, kitus atliktus darbus;
- pateikti išvadas.

Tyrimo metodai:

- analitinis praktinis metodas – tyrimo metu buvo atliekama kelių instrumentų apžiūra;
- empirinis metodas – buvo atlikti interviu su RKPRT-VVD veiklos liudininkais;
- analitinio ir sisteminio metodų būdu atliekamas archyvinės medžiagos, publikacijų mokslo darbuose ir periodinėje spaudoje surinkimas ir apibendrinimas.

Darbo struktūra. Tiriamąjį darbą sudaro įvadas, trys dalys ir išvados. Pirmoje dalyje pateikiama tyrimo metu sukaupta ir susisteminta Vilniaus vargonų dirbtuvės faktologija, pristatomos šios dirbtuvės įsteigimo aplinkybės, joje dirbę meistrai bei dirbtuvės veiklos situacija skirtingais laikotarpiais – jos situacija sovietmečiu bei veiklos aspektai Lietuvai atgavus Nepriklausomybę. Antra dalis skirta dirbtuvės veiklos apžvalgai, kuri pristatoma svarbiausių atliktų darbų aprašymais bei pateikiant dirbtuvės restauruotų, praplėstų ir naujų vargonų sąrašą. Bene svarbiausią šio tiriamojo darbo dalį sudaro empirinis tyrimas, pristatomas trečioje magistro darbo dalyje – tai interviu su dirbtuvės meistrais, kitais su jos veikla susijusiais asmenimis, kurių metu buvo siekiama pasikalbėti ir surinkti informacijos bei paliudijimų apie dirbtuvės veiklos laikotarpį 1972–1991 m.

Tyrimo literatūra ir šaltiniai. Tiriamajame darbe buvo naudojama įvairi organologinė literatūra ir rašytiniai šaltiniai (publikacijos, straipsniai), analizuota ir remtasi archyvine RKPRT-VVD, taip pat analizuoti tyrimo metu surinkti interviu.

1. VILNIAUS VARGONŲ DIRBTUVĖS FAKTOLOGIJA

1.1. Vilniaus vargonų dirbtuvės įsteigimo aplinkybės

Nepriklausomoje Lietuvoje iki Antrojo pasaulinio karo darbavosi keletas meistrų, veikė kelios vargonų dirbtuvės, tačiau visi jie daugiausia statė naujus vargonus naudodami Vokietijos fabrikuose pirktas dalis. Visi jie taip pat prižiūrėjo esamus vargonus. Greta Lietuvos meistrų ir dirbtuvių tuo laikotarpiu nemažai instrumentų mūsų šalyje pastatė Vokietijos, Latvijos, Čekoslovakijos įmonės. Karo metu nemažai vargonų žuvo, ypač Klaipėdos krašte, kur jų liko visai nedaug. Po sekusi sovietinė okupacija taip pat padarė didelių nuostolių, nes didžiuosiuose miestuose – Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje – buvo uždaryta ir sandėliais paversta absoliuti dauguma bažnyčių, o vargonai jose – išplėšti. Išliko tik pavieniai, nebylūs ir apgadinti vargonų fasadai.

Sovietmečio pradžioje vargonai laikyti išskirtinai bažnytiniu instrumentu, todėl pokariu vargonų klasė konservatorijoje buvo uždaryta. Profesionalai muzikai, dirbdami bažnyčiose, rizikavo ne tik karjera; todėl daugumoje bažnyčių dirbo arba senosios, dar J. Naujalio kartos vargonininkai, arba muzikiniu požiūriu mažaraščiai žmonės. Taip pat buvo draudžiama bažnyčiose statyti naujus ar remontuoti esamus vargonus (pirmiausiai dėl to, kad sovietinė sistema draudė bet kokią privačią veiklą). Vargonus dažniausiai taisė atsitiktiniai „meistreliai“, kurių dauguma padarė daugiau žalos, nei davė naudos.

Vargonų, kaip koncertinio instrumento atgimimas prasidėjo 1962 m., Maskvos konservatorijos absolventui Leopoldui Digriui po studijų grįžus į Lietuvą ir atkūrus vargonų klasę tuometinėje Valstybinėje konservatorijoje (dabar – LMTA). Ši data laikoma vargonų, kaip koncertinio instrumento, atgimimo pradžia. Tačiau ir toliau griežtai buvo draudžiama vargonuoti bažnyčiose, o konservatorijoje studentai mokėsi groti vargonais išskirtinai kaip solistai. 1990 m. vargonų klasė išskirta į atskirą katedrą (nuo 1995 m. Vargonų ir klavesino katedra).

Vargonų kaip koncertinio instrumento klestėjimą liudija tai, kad dar 1960 m. L. Digrio iniciatyva buvo įsigytas nešiojamas pozityvas. Šiek tiek vėliau – 1963 m. Nacionalinėje filharmonijoje vietoje dviejų manualų W. Biernackio vargonų (kurie po Antrojo pasaulinio karo atkelti iš nenustatytos uždarytos Vilniaus bažnyčios) buvo nuspręsta pastatyti naujus neobaroko stiliaus vargonus. Juos padribino tuomet garsi vargonų firma „Alexander Schuke Postdam Orgelbau“ iš Vokietijos Demokratinės Respublikos. Ši dirbtuvė 1964 m. pastatė mokomuosius vargonus Lietuvos valstybinėje konservatorijoje, dabartinėje vargonų salėje (316 auditorija). Kadangi tuomet bažnyčiose naujų vargonų nebuvo galima statyti, 1969 m. Vilniaus Paveikslų galerijoje (dabar – Vilniaus Arkikatedra bazilika) naujų vargonų statymas

buvo slepiamas po restauravimo skraiste ir oficialiai buvo „restauruoti“ kaip meistro Juozapo Radavičiaus instrumentas. Tokiu būdu tarsi „slaptai“ buvo pastatyti nauji „Alexander Schuke Postdam Orgelbau“ vargonai su dvylika autentiškų meistro J. Radavičiaus vargonų vamzdžių ir restauruotu barokiniu prospektu. Šiek tiek vėliau Lietuvoje dvejus naujus vargonus sukūrė anuometinės Čekoslovakijos firma „Rieger-Kloss“: 1975 m. Klaipėdos universitete menų fakultete (tuomet buvo Vilniaus konservatorijos Klaipėdos fakultetas) ir 1976 m. Vilniaus Šv. Kryžiaus (buv. bonifratrų) bažnyčios presbiterijoje (tuomet buvo Mažoji baroko salė¹).

Remontuojant Vilniaus Universitetą 1965 m. jam buvo perduota Šv. Jonų bažnyčia² ir tuo metu atsirado poreikis restauruoti bažnyčioje esančius didžiuosius bei koplyčiose esančius mažuosius vargonus.

1963 m. tik ką pastatytiems naujiems Vilniaus filharmonijos vargonams reikėjo meistro prižiūrėtojo. Juo buvo paskirtas Juozas Tamošaitis, vėliau ilgus metus prižiūrėjęs visus Vilniaus koncertinius vargonus. Kaune dirbo Pranciškus Beinaris. Tuo metu koncertinių vargonų būkle ypatingai rūpinosi Leopoldas Digrys, siekė, kad būtų meistrų, galinčių kvalifikuotai prižiūrėti vargonus.

1970 m. spalio mėn. 21 d. tuometinis sovietinis kultūros ministras L. Šepetys paskelbė įsakymą³ dėl vargonų apsaugos; vargonai paskelbti kultūros paminklais. Sudaryta speciali Vargonų komisija, kurią sudarė: Pranciškus Beinorius, Leopoldas Digrys, Rimantas Gučas, Juozas Tamošaitis ir Bernardas Vasiliauskas. Įstatymas įpareigojo komisiją rūpintis paminklinių vargonų inventorizacija, remonto ar restauravimo darbais, teikti leidimus vargonų restauracijai. 1971 m. tos pačios komisijos susirinkimo protokole buvo patvirtinti pirmieji paminklinių vargonų sąrašai ir nustatyti kriterijai.

Maždaug tuo pat metu pradėta restauruoti dalį uždarytų bažnyčių ir jose vietoje dirbtuvių ir sandėlių pradėta įrenginėti muziejai ar koncertų salės. Iškilo jose esančių vargonų liekanų klausimas. R. Gučiui buvo pasiūlyta organizuoti vargonų dirbtuvę, kuri galėtų vargonus restauruoti. 1972 m. pradžioje jis stojo į darbą tuometinėje Paminklų restauravimo valdyboje, netrukus perorganizuotoje į Respublikinį kultūros paminklų restauravimo trestą (RKPR).

„Mokslinė restauracinė gamybinė dirbtuvė (MRGD), įsteigta 1950 m spalio 24 d. Vyriausybės nutarimu. Tai buvo pirmoji Lietuvos istorijoje kultūros vertybių restauravimo organizacija. Vėliau (1961 m.) ji pervadinta Specialiąja mokslinė restauracine gamybine dirbtuve (SMRGD). Įmonė veikė Architektūros valdybos

¹ 1996 m. Šv. Kryžiaus (Bonifratrų) bažnyčią grąžinus tikintiesiems, vargonai buvo perkelti į Vilniaus rotušės Kolonų salės balkoną.

² Sutvarkyta bažnyčia buvo pavadinta mokslo muziejumi.

³ Pilnas dokumentas pateiktas priede Nr. 1.

sistemoje (vėliau Valstybinis statybos ir architektūros reikalų komitetas). 1969 m. gruodžio mėnesį SMRGD reorganizuota į Paminklų restauravimo valdybą, o vėliau į Respublikinę kultūros paminklų restauravimo trestą, kurio sistemoje veikė atskiros gamybinės teritorinės dirbtuvės ir Paminklų konservavimo institutas (PKI). 1972 m. kaip savarankiškas vienetas įkurta Meno kūrinių restauravimo aikštelė, į kurią suburti meno kūrinių restauratoriai.⁴

Apie tai, kad Lietuvoje reikia imtis kvalifikuotos vargonų priežiūros ir restauravimo, reikia meistrų, R. Gučas nemažai kalbėjosi ir su „Alexander Schuke“ įmonės meistrais, kai jie 1969 m. montavo vargonus Paveikslų galerijoje (Katedroje), bei pora metų po to, kai meistrai atvažiudavo atlikti garantinio šių vargonų remonto. Intonuotojas Heinrichas Walbrechtas suteikė nemažai žinių, kuo reikia pirmiausia rūpintis norint įkurti vargonų dirbtuvę. R. Gučiui buvo pasiūlytas nedidelis literatūros sąrašas – klasikiniai Töpferio-Smetso ir Ellerhorsto vadovėliai. Tačiau anot H. Walbrechto, tiksliai pagal vadovėlį padirbti vargonai nebus geri. Reikia galvoti ir matyti pačiam, kaupti patirtį, tartis su žinovais ir, svarbiausia, mokytis iš praeities meistrų darbų. Vokiečių specialistai suteikė informacijos apie reikalingų įrenginių, specialistų sąrašą, pabrėžė, kad muzikinė pusė – intonavimas ir derinimas – reikalauja itin specialių žinių, įgūdžių ir gabumų.

Į RKPRT dirbtuves R. Gučas pakviestas dirbti ne atsitiktinai. Vargonais Lietuvos bažnyčiose jis susidomėjo būdamas muzikologijos studentas (studijavo 1960–1965 m.). Studijų laikais jis stebėjo naujų vargonų pastatymus tuometinėje Paveikslų galerijoje, mažojoje baroko salėje (dab. Šv. Kryžiaus bažnyčia) ir Vilniaus filharmonijoje. 1967 m., dirbdamas Lietuvos dailės muziejaus Teatro ir muzikos skyriuje, šį darbą pradėjo vykdyti sistemingai: gavęs kultūros ministerijos pritarimą jis pradėjo važinėti po Lietuvą ir susipažinti su vargonais bažnyčiose (R. Gučo teigimu: „Kai dirbau Lietuvos dailės muziejaus Teatro ir muzikos skyriuje, man buvo leista pradėti domėtis ir rūpintis vargonais. Iki tol medžiagą apie vargonus norėję rinkti Jonas Garalevičius prieš Pirmąjį pasaulinį karą ir Juozas Žilevičius – po karo.“), bei 1967 m. sudarė pirmąjį Lietuvos paminklinių vargonų sąrašą. 1970 m. R. Gučas buvo išvažiavęs į Vokietiją, lankėsi „Alexander Schuke Postdam Orgelbau“ firmoje, susipažino su vargonų restauravimo tendencijomis. Kaip teigiama R. Gučo interviu, 1971 m. žiemą Lietuvos spaudoje pasirodė žinutė apie ruošiamus restauruoti Mokslo muziejaus (dab. Šv. Jonų bažnyčia) vargonus. Tai jį sudomino. Minėtame pranešime buvo nurodyta, jog darbus vykdys Paminklų restauravimo valdyba, tačiau nebuvo meistro, gebančio atlikti vargonų restauravimo darbus. Todėl 1972 m. R. Gučas įsidarbino techniku paminklų restauravimo valdyboje (vėliau – Respublikinis restauravimo trestas). Paminklų valdybos

⁴ Citata paimta iš internetinio puslapio <http://www.pri.lt/vertybes> (paskutinį kartą tikrinta 2018.04.26).

direktoriumi buvo architektas restauratorius, vadybininkas Romualdas Vytautas Kaminskas (1929–2010), išsaugojęs daug istorinių, archeologinių, architektūrinių ir dailės vertybių. R.V. Kaminskas pasižymėjo profesionaliu vadovavimu, suteikė Respublikinio kultūros paminklų restauravimo tresto darbuotojams galimybę kelis kartus stažuotis užsienio dirbtuvėse: 1973 m. darbuotojai stažavosi vargonų firmoje „Rieger-Kloss“ Čekoslovakijoje, 1975 m. – keliose Rytų Vokietijos dirbtuvėse „Alexander Schuke Orgelbau“ Potsdame, „Jehmlich Orgelbau“ Dresdene, „Orgelbaumeister C. Rühle“ Moritzburge. Ši patirtis suformavo nuostatas, kaip turėtų atrodyti ir funkcionuoti RKPRT į restauravimą orientuotos vargonų dirbtuvės. Buvo tikimasi, kad įsteigta dirbtuvė būtų perspektyvi, ir galėtų ne tik remontuoti ir restauruoti vargonus, bet ir dirbinti naujus instrumentus.

1972 m. gavęs pasiūlymą kurti dirbtuvę, R.Gučas išvyko į Rygą pasitarti su Gunaru Dalmaniu – tais laikais garsiu Rygos katedros vargonų meistru. Iš Rygos nuvyko į Taliną, kur susitiko ir susipažino su vargonų meistru Hardo Kriisa⁵. H. Kriisa pažadėjo padėti su dirbtuvės įkurimu Vilniuje – padarė metalo skardos liejimo stalo brėžinius, o kai stalas buvo padarytas, atvažiavo į Vilnių drauge lieti pirmuosius skardos lakštus.

**1978 m. RKPRT vargonų dirbtuvėje S.Petrauskas – kairėje su V.Paulausku – dešinėje lieja metalą.
(iš R. Gučo asmeninio archyvo)**

Vilniaus vargonų dirbtuvė kūrėsi visiškai tuščioje terpėje⁶. Pradžioje buvo suteikti du kambarėliai RKPRT padalinio – Vilniaus restauravimo dirbtuvės gamybinės bazės pastate, Utenos g. 41a antrame aukšte. Čia buvo garažai, sandėliai, lentpjūvė su medžio džiovykla

⁵ Hardo Kriisa – trečios kartos meistras, paveldėjęs iš tėvo ne vien žinių ir įgūdžių, bet ir įrankių. H. Kriisos dėdė taip pat buvo vargonų meistras – emigracijoje Kanadoje. Todėl gaudavo ir vieną kitą įrankį, ir literatūros. H. Kriisa mokėjo puikiai lieti alavo-švino skardą ir daryti vamzdžius. Tuo metu jis dirbo „Estonijos“ salės vargonų prižiūrėtoju bei savo dirbtuvėleje namie. Sodyboje – kaime prie Rakverės (apie 100 kilometrų į rytus nuo Talino) jis buvo įsirengęs dirbtuvėlę.

⁶ Pateikiant šią Vilniaus vargonų dirbtuvės istoriją iš esmės perpasakojami R. Gučo atsiminimai.

ir didelis statinys – betono skiedinio mazgas. Kambariai antrame aukšte atrodė varganai, aplinkos atmosfera visiškai neatitiko tokios, kurioje būtų malonu meistrauti vargonus. Tačiau šalia buvo gana didelis stalių cechas ir metalo dirbtuvė, dirbusi geležies dirbinius restauruojamiems senamiesčio namams.

Vargondirbiai savo staklių pradžioje neturėjo, reikėjo eiti dirbti į kaimynystėje esančias šaltkalvių ir stalių dirbtuves. Praėjus apytiksliai dešimčiai metų, Vilniaus vargonų dirbtuvėje jau buvo pagrindinės staklės medienai ir metalui apdirbti. 1982 m. joje lankėsis žymus šveicarų vargonininkas Guy Bovet pastebėjo, kad tokia dirbtuvė Šveicarijoje laikoma didele ir gerai įrengta⁷.

Pav. 2 1982 m. RKPRT vargonų dirbtuvėje lankėsis šveicarų vargonininkas Guy Bovet kairėje (iš R. Gučo asmeninio archyvo)

1.2. Vilniaus vargonų dirbtuvės meistrai

Pirmieji meistrai į Vilniaus dirbtuvę atėjo dirbti 1972 m. vasarą:

Stalius **Jonas Šukys** – jis dirbo neilgai, pirmiausia jis pagamino medinę liejimo stalo dalį.

Vaclovas Paulauskas – labai gabus, nagingas ir sumanus šaltkalvis, padedant R. Gučiui pirmiausia padirbino elektrinę metalo lydymo krosnį. Netrukus jis pradėjo projektuoti bei

⁷ R. Gučo teigimu, po keliolikos metų jis pats lankėsi Šveicarijoje žinomo meistro Hermann Mathis'o dirbtuvėje ir pastebėjo, kad apie tą laiką, t.y. 1980–1983 m., jų įranga, staklės buvo gana panašios. Tačiau vėliau šveicarai sparčiai žengė į priekį, dirbtuvė plėtėsi, joje atsirado daug naujos, modernios, labai tikslios ir našios įrangos, aprūpinimas aukščiausios kokybės medžiagomis buvo visiškai sklandus. O sovietų imperijoje tuo pačiu metu reikalai be perstojo blogėjo: prastėjo tiekimas, smuko darbo kultūra ir požiūris į darbą moralė. Tai buvo vėlyvajame sovietmetyje, apie 1985–1990 m., – „perestroikos“ laikotarpiu. Negana to, bandydama dar kažkaip sustabdyti žlugimą, sovietu valdžia taikė įvairias drausminančias, o iš tiesų trukdančias dirbti priemones.

gaminti stakles („būgną“), reikalingas alavo-švino skardai obliuoti⁸. Šias stakles V. Paulauskas ne tik suprojektavo, bet ir didžiąją dalį darbų atliko savo rankomis. Anot R. Gučo atsiminimų, 1973 m. birželio mėnesį jis išvyko į Čekoslovakiją pasimokyti vargondirbystės („Rieger-Kloss“), o grįžęs rado stakles jau pabaigtas. Netrukus pradėti daryti pirmieji metaliniai vargonų vamzdžiai.

Prie V. Paulausko rudenį prisidėjo nagingas šaltkalvis **Simas Petrauskas**.

Greta kitų darbų, V. Paulauskas ir S. Petrauskas sukonstravo ir savo rankomis padarė geras medžio pjovimo bei frezavimo stakles. Dirbtuvės meistrai savomis rankomis pasidarė ir kitų tikslų staklių smulkioms detalėms, pavyzdžiui, mechaninės traktūros mechanizmams, gaminti. Specialius lituoklius vamzdžiams lituoti pagamino taip pat V. Paulauskas. Net preciziški dalykai, tokie kaip proporcinis skriestuvai, taip pat ir intonavimo įrankių komplektas, buvo jo rankų darbo, nes tuo metu užsienyje nusipirkti įrankių buvo neįmanoma. V. Paulauskas gerai perprato vargonų techninę pusę ir vėliau net savarankiškai suprojektavo naujus vargonus Kaišiadorių katedrai, kuriuos sumeistravo panevėžietis Antanas Šauklys. V. Paulausko ir S. Petrausko duetas buvo vieninteliai specialistai, dvidešimt metų dirbinę metalo vamzdžius⁹. Kurį laiką prie jų buvo prisijungęs **Vytautas Kazokas**, taip pat tapęs įgudusiu vamzdžiadirbiu. Ir nuo 1992 m. metalinius vamzdžius gamino **Mikolina Žilienė**.

Galima sakyti, kad vargonai yra ir medžio dirbinys: galima rasti vargonų, kurių net visi vamzdžiai yra mediniai. Geras stalius yra didelė kiekvienos vargonų dirbtuvės vertybė. Vilniaus dirbtuvei pasisėkė, kai netrukus atėjo dirbti ir iki mirties dirbo nagingas stalius **Petras Klimas**. Šalia dirbo taip pat puikus specialistas **Juozas Kavaliūnas**. 1990-1997 m. staliais dirbo **Algis Burokas** ir **Egidijus Stumskis** 1992-2006 m. dirbo stalius **Audrius Norinkevičius**. Panašiu laiku įvairius darbus dirbo meistras **Mečislovas Borotinskas**.

Dirbtuvės gyvavimo metais dirbti staliumi, tiksliau, kartu ir mokyti pradėjo dar jaunuoliu būdamas **Vytas Gečas**. Vargonų dirbtuvėje jis dirbo neilgai, netrukus ėmėsi visiškai kitokių darbų, tačiau šiam amatui abejingas neliko – 2000 m. vėl grįžo į vargonų dirbtuvę, daug prisidėjo prie paskutiniųjų darbų sėkmės. Lygiagrečiai įsitraukė į styginių instrumentų, pirmiausia smuikų gamybą. Šiuo metu jis yra bene daugiausiai pasiekęs Lietuvos smuikų meistras.

⁸ Pradžioje buvo sumanyta, kad skardos lapų ilgis turės būti maždaug trijų metrų – toks, kad iš vieno lapo, jo nedurstant išeitų padirbti aštuonių pėdų vamzdžius.

⁹ Anot R. Gučo, anuomet neturint galimybės patiems pasidaryti metalo vamzdžių reikė tas pats kas dirbtuvės nebuvimas. Dabar tokių meistrų gana sunku rasti vien dėl to, kad viską galima be vargo nusipirkti. Dabar daugelis vargondirbių perka naujus vamzdžius specializuotose užsienio dirbtuvėse. Tačiau vamzdžius pirkti galima tik tuomet, kai dirbami nauji vargonai. Restauruojant istorinius, tenka dirbinti trūkstantus vamzdžius, o senus taisyti: lopyti, pridurti. Todėl svarbu ir skardos pasidaryti tiksliai tokios, kokia buvo naudota restauruojamuose vargonuose, taip pat būtina mokėti gerai lituoti, ir įvairiausių vamzdžius padirbinti.

„Intonavimas – tai vargonų veidas“. Todėl galutinė viso Vilniaus vargonų dirbtuvės kolektyvinio darbo sėkmė priklausė nuo intonuotojų. 1975 m. intonatoriumi pradėjo dirbti vargonininkas **Bernardas Vasiliauskas**. Būdamas puikiu atlikėju, gerai jaučiančiu instrumentą, mėgstančiu kruopštų darbą, jis greitai išitraukė į šią veiklą. Mokytis intonavimo mokslo nebuvo nei kur, nei pas ką. R. Gučas parodė tik pagrindinius principus, su kuriais buvo susipažinęs Čekoslovakijoje. Pasiiekti, kad vamzdis tvarkingai atsilieptų, kad skambėtų pageidaujamu garsumu ir tembru, nėra labai sunku. Visas menas yra girdėti ir žinoti ko nori. Jau patys pirmieji vargonai, prie kurių pradėjo dirbti B. Vasiliauskas – Vilniaus Jonų bažnyčios Oginskių koplyčioje – ir šandien skamba labai gražiai. Šiuos vargonus pradžioje intonavo pats R. Gučas, bet intonatoriaus pareigas perleido B. Vasiliauskui.

B. Vasiliauskas intonavo visus Vilniaus vargonų dirbtuvėje padirbintus ir restauruotus vargonus iki pat 2000 m. Jis gana dažnai kaip privatus asmuo vargonus remontavo atostogų, kartais net gastrolių metu. B. Vasiliauskui buvo nelengva suderinti darbą dirbtuvėje ir koncertinę veiklą. Koncertuodavo jis gana daug visoje Sovietų Sąjungoje, keletą kartų buvo išvykęs svetur. Būdamas savo srities žinovas ir entuziastas jis niekuomet nepraleisdavo progos iš arčiau pasidomėti vargonais kuriais groja beik kitais naujame mieste esančiais instrumentais.

Visgi, intonuotojui vienam dirbti prie vargonų sudėtinga, o dažniausiai net neįmanoma. Darbas būna lengvesnis ir produktyvesnis, jei vienas specialistas arba padėjėjas sėdi prie klaviatūros, o kitas tuo pačiu metu yra vargonų viduje – vamzdyne. Padėjėjas taip pat turi būti muzikalus žmogus, o dar geriau – puikiai vargonų skambesį vargonininkas arba intonuotojas. Dar geriau – jei būna ir trečias, nes vargonų viduje, prie griežtyklos ir bažnyčioje apačioje garsas ir jo intensyvumas kinta, o kartais ženkliai – atsiranda vadinamosios „akustinės duobės“. Be to pagalbos neretai prireikia ir smulkesniems paruošiamiems bei reguliavimo darbams. Todėl apie 1976 m. B. Vasiliauskui į pagalbą kaip intonatorius padėjėjas pradėjo dirbti muzikalus, išsilavinęs, bažnytinės muzikos tradicijas išmanantis žmogus **Juozas Gečas**. Kiek vėliau prie jų prisijungė **Kęstutis Šleinys**, taip pat tapęs gana universaliu, įvairiapusiškai instrumentą išmanančiu meistru.

Gerų meistrų buvo rasti sunku, be to, R. Gučas norėjo išsiugdyti pamainą, todėl į dirbtuvę stengėsi priimti ir jaunas žmones, jog šie gerų, patyrusių meistrų padedami išmokyti vargonų meistro amato. Buvo bendraujama su visais, kurie patys norėjo to imtis. Paskutiniaisiais sovietų okupacijos metais gana intensyviai bendradarbiauta su kunigu **Gracijum Sakalausku** iš Marijampolės. Jis buvo labai susidomėjęs vargondirbyste, vėliau labai prisidėjo prie Marijampolės vargonų dirbtuvės įkūrimo. Dar pirmąjį Nepriklausomybės dešimtmetį bene visi, kurie ėmėsi dirbti vargonus, pirmuosius žingsnius žengė šioje dirbtuvėje. Anot

panevėžiečio **Antano Šauklio**, jis šiuo amatu užsiėmė stebėdamas kaip dirba Vilniaus dirbtuvės meistrai Panevėžio Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje. Porą metų šioje dirbtuvėje dirbo **Alvydas Šeduikis**, vėliau išvažiavęs keliems metams į Vokietiją, o po mokslų ir praktikos Vokietijoje jis grįžo jau kaip patyręs meistras ir tęsia darbą savarankiškai Palangoje. Keletą metų Vilniaus dirbtuvėje dirbo vargondirbys **Laimis Pikutis**, kuris išvažiavo tobulinti amato žinias į Vokietiją, grįžęs kurį laiką vėl dirbo dirbtuvėje, o 1997 m. įkūrė savo privačią įmonę. 1995 m. dirbtuvėje pradėjo lankytis ir stebėti vargonų meistrų veiklą bei 1999 m. pusę metų dirbo ir su **B. Vasiliausku** važinėjo bei apžiūrinėjo Lietuvos vargonus tuo metu LMTA studijavęs vargonininkas **Girėnas Povilionis**. Jis vargonų restauravimo srityje stažavosi Prancūzijoje, Švedijoje, Vokietijoje, o Lietuvoje įkūrė viešą įmonę, skirtą įvairioms su istoriniais vargonais susijusioms veikloms. Vilniaus vargonų dirbtuvėje keletą metų dirbo **Kornelijus Karniševičius**, po to išvykęs tobulintis į vargonų tyrimų centrą Goart Švedijoje bei grįžęs vykdė su vargonais susijusią veiklą individualiai. Vis dėlto reikia pastebėti, kad nė vienas iš šių meistrų neliko dirbti Vilniaus vargonų dirbtuvėje ir neperėmė R. Gučo veiklos.

1.3. Vilniaus vargonų dirbtuvės veiklos aspektai Lietuvai atgavus nepriklausomybę

Lietuvai 1990 m. kovo 11 d. paskelbus Nepriklausomybės atkūrimą, laikui bėgant buvo perorganizuotos, o vėliau privatizuotos beveik visos valstybinės restauravimo dirbtuvės. Išimtis nebuvo ir RKPRT trestas. Jis iširo, dirbtuvė atsiskyrė ir tapo savarankiška valstybine įmone (VĮ „Vilniaus vargonų dirbtuvė“), 1993 m. ją R. Gučas privatizavo, dirbtuvė tapo uždara akcine bendrove.

Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu vienas svarbesnių Vilniaus vargonų dirbtuvės pasiekimų – tai įstojimas į Tarptautinę vargondirbių asociaciją ISO (International Society of Organbuilders)¹⁰. Į ISO yra priimamos tik tos vargonų dirbtuvės, kuriose dirba diplomuoti ar kitaip atestuoti vargonų meistras, o Vilniaus vargonų dirbtuvėje nė vienas darbuotojas nebuvo diplomuotu vargonų meistras. Tačiau tuo metu čia pradėjo dirbti Laimis Pikutis, Vokietijoje vargonų meistro kvalifikaciją ir diplomą įgijęs profesionalas – tad jo dėka lietuvių dirbtuvė į ISO buvo priimta 1998 m. Kaip ISO narė Vilniaus vargonų dirbtuvė 2000 m. surengė 20-ąją tarptautinės asociacijos konferenciją-kongresą Lietuvoje, Latvijoje ir

¹⁰ ISO įkurta 1957 m., jos tikslas keistis idėjomis, patirtimi, kurią perduoda vargonų kūrėjai iš viso pasaulio. Jie žinias perduoda keliais būdais: vienas iš jų – tris kartus per metus išleidžiamame leidinyje publikuojami narių straipsniai apie rekonstruotus, naujai sukurtus ar resturuotus instrumentus, taip pat apima ir kitas sritis, tokias kaip vargonų vargonų derinimo metodai, ir vargonų ir vargondirbystės istorija. Šis leidinys yra leidžiamas trimis kalbomis anglų, prancūzų ir vokiečių. Kitas būdas kas du metus vykstantys kongresas, tapęs kone svarbiausiu ISO organizacijos renginiu. Organizacijos nariai susitinka kiekvieną kartą vis kitoje šalyje ir pristato tos šalies instrumentų istoriją, aptariama vargonų kūrimo problematika ir visuomet vyksta narių seminarai vargonų statybos temomis. Juose išsamiai nagrinėjama viena tema, paskaitomis, vargonų aplankymu ir praktiniu mokymu. Šie seminarai paprastai trunka 3-4 dienas.

Estijoje¹¹. Tuo metu buvo grojama Šv. Jonų bažnyčios Oginskių koplyčios vargonais (kurie buvo baigti 1979 m. Vilniaus universiteto 400 m. sukakties proga), kongreso dalyviams buvo pristatyti beveik baigti didieji šios šventovės vargonai, dalyviai lankėsi Šiluvos bažnyčioje ir koplyčioje, apžiūrėjo istorinius vargonus Tytuvėnų bažnyčioje ir Kauno katedroje. Tytuvėnų bažnyčioje buvo surengtas nedidelis koncertas – vargonavo Andrew McCrea iš Anglijos, o kadangi bažnyčia buvo stipriai įšalusį, prie vargonų stovėjo meistrai iš Vokietijos ir atkėlinėjo stringančius klavišus¹².

¹¹ Kongrese R. Gučas skaitė pranešimą „Vargonų statyba brandaus socializmo sąlygomis“.

¹² R. Gučo pasakojimas. Tytuvėnų vargonai – dviejų manualų, be pedalų, 24 balsų, idealiai tinkantys atlikti kompozitoriaus Carlo Philipo Emanuelio Bacho muzikai. Koncerto metu A. McCrea vargonais atliko C. Ph. E. Bacho vieną sonatą.

2. VILNIAUS VARGONŲ DIRBTUVĖS VEIKLOS APŽVALGA

2.1. Vilniaus vargonų dirbtuvės svarbiausių atliktų darbų aprašymai

Šiame skyriuje pateikiama informacija apie Vilniaus vargonų dirbtuvėse atliktus svarbiausius darbus su detalia vargonų informacija dirbtuvėje (instrumento informacija, dispozicija, dirbtuvės meistrų atlikti darbai).

1972-1974 m. Vilniaus Universiteto šv. Jonų bažnyčios Dievo Motinos Gerosios vilties koplyčios vargonai. RESTAURAVIMAS

2018 m. balandžio 30 d. Mildos Atminaitės nuotrauka

Vargonų dispozicija:

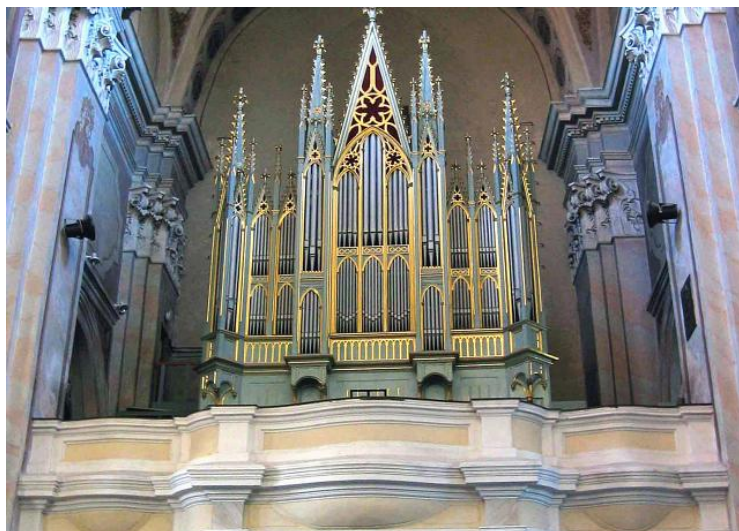
Manualas

Bordun	16'
Principal	8'
Gamba	8'
Hohflöte	8'
Octava	4'

RKPRT vargonų dirbtuvės darbai šiuose vargonuose: pagaminti nauji vamzdžiai, nes senieji neišliko. Dėl per didelio drėgmės svyravimo, oro skirstymo dėžė buvo perdžiūvusi ir suskeldėjusi. Ją restauruojant reikėjo sutvarkyti daugumą skilusių tonų narvelių pertvarų: sandarinti plyšius, narvelių sienes ir sienelių sujungimo kampus ištepi klėjais, perklijuoti vožtuvus nauja avies oda, sutvarkyti sklendes, vamzdžių suolelius ir tiltelius, dėl tiltelių nesandarumo papildomai išgręžti oro nuleidimo skylutes dėžės priekyje ir kt. Greta minėtų darbų buvo sulopytos padarytos naujos diafragminės dumplės, iš pagrindų sutvarkyta traktūra ir klavišai.

Vamzdžiai padaryti nauji pagal H.Kriisos menzūras. Intonavo R. Gučas

1973-1983 m. Kauno Arkikatedros bazilikos vargonai. RESTAURAVIMAS

Nuotrauka iš internetinio puslapio vargonai.lt (paskutinį kartą tikrinta 2018.04.30)

Vargonų dispozicija:

I Manualas (C-g³)	II Manualas (C-g³)	III Manualas (C-g³)	Pedalai (C-d¹)
Principal 16'	Geig. Principal 16'	Viola Major 16'	Subbass 16'
Bordun 16'	Liebl. Gedackt 16'	Geig. Principal 8'	Principal 16'
Principal 8'	Principal 8'	Liebl. Gedackt 8'	Majorbass 16'
Principal 8'	Gedackt 8'	Flut d'amour 8'	Violon 16'
Bordun 8'	Salicional 8'	Principal flöte 8'	Oktavbass 8'
Hohlflöte 8'	Flauto dolce 8'	Dolce 8'	Flötenbass 8'
Fugara 8'	Flut harmon 8'	Spitzflöte 8'	Violon 8'
Gambe 8'	Gemshorn 8'	Viola d'amour 8'	Flötenbass 4'
Rohrflöte 4'	Gambe 8'	Geig. Principal 4'	Posaune 32'
Octave 4'	Principal 4'	Flauto 4'	Posaune 16'
Hohlflöte 4'	Gedackt flöte 4'	Viola 4'	Trompete 8'
Fugara 4'	Flauto dolce 4'	Progresiv III	Clairon 4'
Quinte 6'	Gambe 4'	Cornet 8'	
Mixtur IV	Flautine 2'	Oboe 8'	
Mixtur IV	Mixtur IV		Sankabos
Trompete 16'	Trompete 8'		I/II
Trompete 8'	Clarinetto 8'		II/III
Clairon 4'	Clairon 4'		Ped./I
Tremulo 8'			

Vargonus 1896 m. sukūrė Vilniaus vargonų meistras Juozapas Radavičius. Iki restauravimo juose buvo susidėvėjusi visa traktūra. Restauravimo metu buvo atkurta keliolika tūkstančių žalvarinių ašelių, kilpelių, svirtelių, remonto metu kampainėliai buvo perdirbti: susidėvėjusios odinės įvorės išimtos, skylės kampainėliuose padidintos ir įlietos polietileno įvorės, kuriuose įspraustos ašelės. Balanų šakutės buvo pakeistos naujomis, platesnėmis. Senieji balanų galai su įvertomis vielomis buvo nupjauti ir vietoje jų užmaiti polietileno antgaliai. Traktūroje pakeista į polietilenes veržles vietoje odinių. Griežykloje pakeisti visi triukšmą slopinantys audeklai ir veltiniai. Klaviatūros tonų klavišams panaudotas plastikas (polietilenas).

Vargonai buvo išvalyti nuo dulkių ir šiukšlių, medinės dalys antiseptikuotos (NaFI tirpalu) – pašalinti entomologiniai medienos kenkėjai, o mediniai vamzdžiai, dumplės dėl stabilumo (nes dalis vamzdžių buvo stipriai pažeisti kinivarpu), antiseptiniais ir žmonių sveikatos tikslais (nes susikristalizavęs tirpalas ir dulkėjimas pastebimai kenkė) padengtos sintetiniu nitrolaku. Dalies *Barkerio* svertų sistemos dumplelių (klaviatūrų ir registrų) buvo perklijuotos nauja oda, dalies pakeista fragmentiškai. Buvo atlikti fasado sutvirtinimo ir restauravimo darbai.

Vargonų meistro J. Garalevičiaus sumontuotas senas elektrinis oro pūstuvai neišliko, todėl restauruojant buvo pakeista oro pūtimo sistema: pastatyti du nauji pūstuvai su reguliatoriais, tačiau dėl triukšmo buvo nuspręsta abu juos pastatyti viename šone. Papildomai padaryti nauji ortakiai. Nors visi mediniai vamzdžiai buvo pažeisti kirvarpu, tačiau visi ie buvo restauruoti: suskilimai suklijuoti ir užtaisyti, nauja oda perklijuota dalis dangtelių. Taip pat buvo restauruoti metaliniai vamzdžiai, tačiau keliolikos mažiausiųjų vamzdelių trūko, todėl trūkstami vamzdžiai padirbti nauji (medžiagoje buvo 40% alavo). Estų vargonų meistrai Hardo Kriisa ir Ennu Kiinurmu konsultavo dėl liežuvėlinių vamzdžių remonto. Jie pradėjo tvarkyti liežuvėlinius vamzdžius (išmontavo, perklijavo pūstukų odą, nupoliravo), o darbus pabaigė B. Vasiliauskas, J. Gečas ir K. Šleinyš.¹³

1974 m. Vilniaus Universiteto šv. Jonų bažnyčios Dievo Kūno (Oginskių) koplyčios vargonai. RESTAURAVIMAS

Nuotrauka iš internetinio puslapio vargonai.com (paskutinį kartą tikrinta 2018.05.02)

Šiuose vargonuose nebuvo išlikę originalių vamzdžių, tačiau registrų rankenų skylės ir šalia surašyti pavadinimai, leido atkurti vargonus pagal senąją dispoziciją:

¹³ Kaip savo prisiminimais dalinosi B. Vasiliauskas, šis darbas R. Gučo nurodymu iš pradžių buvo įvardintas kaip vargonų išvalymas, kuriame dalyvautų tik du meistrai B. Vasiliauskas ir K. Šleinyš. Tačiau tik pamačius meistrams problemą iš arčiau buvo nutarta visus vamzdžius iškelti iš vargonų be vadovo R. Gučo žinios. Viena pertvara buvo nepatvari todėl B. Vasiliauskas buvo nukritęs iš III-iojo manualo vamzdyno į II-ąjį. Laimėj šioje nelaimėje nei vargonų vamzdžiai, nei B. Vasiliauskas nenukentėjo.

Manualas (C–f³)

Principal	4'
Flet maior	8'
Quinta	2 2/3'
Iula	4'
Flet minor	4'
Walflet	2'
Octava	2'
Mixtura	III

Pedalai (C–f³) (sujungti su manualu)

Papildomai padarytas naujas registras – 3 eilių aukšta mikstūra¹⁴. Originale buvo trijų oktavų manualinė klaviatūra. Todėl buvo praplėsta, kad tilptų 4,5 manualų klaviatūra ir dviejų oktavų pedalinė. Pedalų klaviatūra pagaminti nauja ir turi nuolatinę sankabą su manualu. Pagal registro *Principal* 4' vamzdžių laikiklius buvo nustatytos šio registro vamzdžių menzūros, kitų registrų vamzdžiai buvo parinkti pagal panašaus stiliaus vargonus. Šiuos vargonus projektavo ir menzūras parinko R. Gučas, intonavo B. Vasiliauskas ir J. Gečas¹⁵. Visą vargonų drožybą restauravo ir augsavo RKPRT meistrai.

Vargonai buvo pabaigti 1974 m. tačiau koplyčios patalpa buvo pabaigta tvarkyti tik 1979 m. Todėl ant vargonų parašytos abi šios datos. Jie buvo pažymėti *Opus 1*, kadangi tai buvo pirmasis profesionalus VVD darbas.

1975 m. Vilniaus Universiteto mažosios Aulos vargonai. VARGONŲ PERKĖLIMAS IR REKONSTRAVIMAS.

Nuotrauka iš internetinio puslapio: vargonai.com (paskutinį kartą tikrinta 2015.05.02)

¹⁴ R. Gučo teigimu, ši mikstūra primena registrą Scharf, nes buvo laikomasi „Orgelbewegung“ mada.

¹⁵ B. Vasiliausko teigimu intonavimo darbą atliko vienas, nes jam buvo sunku. Jo teigimu vargonai intonuoti per garsiai.

Vargonų dispozicija:

Manualas (C–f³)

Principal	4'
Flaut princial	8'
Flauto major	8'
Quinta	3'
Flauta minor	4'
Octava	2'
Tertia	1 3/5'
Sedecima	1'
Mixture	IV

Pedalai (C–f³)

Subbass	16'
---------	-----

Vargonai buvo Švč. Mergelės Marijos Paguodos koplyčioje, tačiau restauruojant patalpą buvo nutarta nugriauti balkoną, todėl buvo ieškoma naujos vietos vargonams sumontuoti. Buvo nuspręsta vargonus perkelti į Vilniaus Universiteto aula.

Šių vargonų vamzdžiai taip pat nebuvo išlikę. Originalūs registrai nebuvo nurodyti, todėl buvo parinkta dispozicija atitinkanti XVIII a. Lietuvos vargonų statybos tradicijas. Kaip ir Ogiskių koplyčios vargonuose, registro *Principal* 4' menzūros buvo nustatytos pagal išlikusius vamzdžių laikiklius. Nors originale šie vargonai turėjo 10 registrų, tačiau esant pakankamai vietos vargonų spintoje, buvo nuspręsta papildyti vargonus 16' pedalų registru.

Vargonų instrumentą projektavo R. Gučas, menzūras skaičiavo R. Uusväli intonavo B. Vasiliauskas ir J. Gečas, inauguracinis koncertas įvyko 1979 m. rugsėjo 18 d.

1976-1978 m. Šiluvos Švč. Mergelės Marijos gimimo bazilikos vargonai.

RESTAURAVIMAS

Nuotrauka paimta iš vargonai.com (paskutinį kartą tikrinta 2018.05.02)

Vargonų dispozicija:

I Manualas (C-f³)

Principal	8'
Bordun	16'
Hohlflöte	8'
Gedackt	8'
Flauto Dolce	4'
Gambe	8'
Fugara	4'
Octav	4'
Mixtur	III

II manualas (C-f³)

Principal	4'
Gedackt	8'
Salicional	8'
Salicet	4'
Rohrflöte	4'
Waldflöte	2'
Cornett	IV

Pedalai (C-d¹)

Subbass	16'
Octavbass	8'
Octavbass	4'

Sankabos

I/P
II/P
II/I

Vargonai VVD buvo praplėsti, buvo pridėtas antrasis manualas su nauju vamzdynu ir traktūra. Dispoziciją sudarė R. Gučas kartu su estų vargonininkų R. Uusväli, kuris apskaičiavo menzūras. Balanos, kampainėliai, traktūra ir klaviatūros buvo susidevėjusios. Restauravimo metu vietoje senosios griežyklos buvo sumontuota nauja: manualus padarė estų meistras Hardo Kriisa, padarytos trys naujos sankabos (II/I, I/Ped, II/Ped.). Neišliko senieji pedalų registro *Oktavbass 4'* vamzdžiai, vietoje jų padirbinti nauji (nes toje vietoje buvo įvairių vamzdžių mišinys)¹⁶. Trūkstami metaliniai ir metaliniai vamzdžiai padirbinti nauji. Vargonus intonavo B. Vasiliauskas. Restauravimo darbai pabaigti 1978 m. lapkričio 14 d.

1979-1981 m. Tytuvėnų švč. Mergelės Marijos bažnyčios vargonai.

RESTAURAVIMAS

Nuotrauka paimta iš internetinio puslapio vargonai.com (paskutinį kartą tikrinta 2018.04.30)

¹⁶ Senieji šio registro vamzdžiai buvo nunešti į bažnyčios palėpę, o po to, manoma, zakristijonas juos sudegino.

I Manualas (C-f³)		Vargonų dispozicija:		
		II Manualas (C-f³)		
Pryncypaļ	16'	Pryncypaļ	8'	Vox campanorum
Bordon	16'	Flautravers	8'	Bemben
Oktava	8'	Jule	8'	Stella
Salicional	8'	Flet Major	8'	Manuelschiebekoppel
Undamaris	8'	Oktave	4'	Calcant
Hol Flet	8'	Flet Minor	4'	Ventyl I man.;
Super Octava	4'	Super Oktave	2'	Ventyl II man.
Flet Amabilis	4'	Holelet (Walfflet)	2'	
Quinta	3'	Sedecima	1'	
Superoktava	2'	Mixtur	III	
Tertial	3/5'	Vox Humana	8'	
Mixtura	IV			
Trompet	8'			

1979 m. kun. Ričardas Mikutavičius paprašė RKPRT restauruoti vargonus. Vargonai buvo išvalyti ir suderinti. Perklijuotos jau visiškai suskeldėjusios oro skirstymo dėžės. Sutvarkytas vamzdynas ir padirbinti trūkstanti vamzdžiai. Liežuvėliniai vamzdžiai liko nerestauruoti. Medžio restauratoriai sutvarkė drožinius, o vargonų restauravimo darbų organizatorius tuomentinis klebonas kun. R. Mikutavičius spalvotai perdažė vargonų fasadą. Intonavo B. Vasiliauskas.

1982 m. Kauno Vytauto Didžiojo bažnyčios vargonai (Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia). NAUJI VARGONAI

Nuotrauka paimta iš internetinio puslapio vargonai.lt (paskutinį kartą tikrinta 2018.04.30)

I manualas (C-g³)		Vargonų dispozicija:			
		II manualas (C-g³) Pedalai (C-f¹)			
Principal	8'	Rohrlaut	8'	Subbass	16'
Oktava	4'	Salicional	8'	Gedacktbass	8' [transmisija nuo Subbass 16']
Flauto major	8'	Principal	4'		
Flauto minor	4'	Flauto dolce	4'		
Walfflet	2'	Super oktava	2'	Sankabos:	II/I ; I/Ped.
Mixtura	3–4 f.				

Vargonų restauravimo darbai buvo įforminti kaip senų (neegzistuojančių) vargonų restauravimas. Vilniaus vargonų dirbtuvė pastatė pilnai naujus, nedidelius dviejų manualų su pedalais vargonus. Šiame instrumente pagrindinio pirmo manualo (vėliau – I manualas, II manualas, III manualas ir t.t.) – *Hauptwerk'o* (iš vok. k. *Hauptwerk* – pagrindinis skyrius) vamzdynas ir oro dėžės pakabintos ant balkono (choro) krašto, kaip *Rückpositiv'as* (iš vok. k. *Rückpositiv* – užnugario pozityvas). Antro manualo – *Hinterwerk'o* (iš vok. k. *Hinterwerk* – užpakalinis skyrius [už pagrindinio]) vamzdžiai stovi balkone, atitraukti atokiau nuo choro parapeto, prie galinės bažnyčios sienos. Nors vargonai nedideli – pirmame manuale yra šeši, antrame – penki registrai, o pedaluose – tik vienas registras, tačiau mechanika sudvigubinta, todėl galima groti kaip dviem registrais vienu metu. Dispoziciją sudarė – R.Gučas ir Rolfas Uusvälis (1930-2005), menzūras skaičiavo – R.Uusvälis, intonavo – B. Vasiliauskas, J. Gečas ir K. Šleinyš. Uosinį vargonų prospektą (fasadą) suprojektavo architektas Jonas Zibolis.

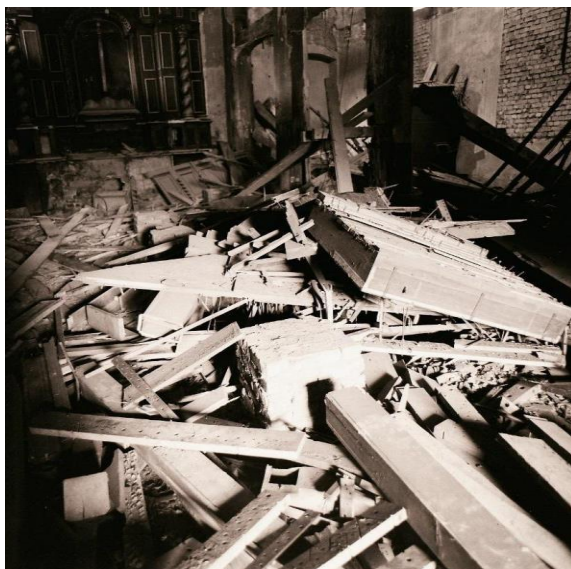
1983 m. Kauno Evangelikų liuteronų bažnyčios vargonai. REKONSTRUKCIJA

Nuotrauka paimta iš puslapio vargonai.com (paskutinį kartą tikrinta 2018.04.30)

Vargonų dispozicija:

I manualas (C-f³)		II manualas (C-f³)	
Principal	8'	Flauto major	8'
Salicional	8'	Rohrflaut	4'
Flauto major	8'	Octava	2'
Octava	4'	Sedecima	1'
Flauto dolce	4'		
Flauto minor	4'	Pedalai (C-d¹)	
Rohrquinta	3'	Subbass	16'
Octava	2'		
Tertia	1 3/5'	Sankabos:	
Mixtura	4–5 f.	I/II ; I/Ped ; II/Ped.	

1983 m. Kauno evangelikų liuteronų bažnyčios vargonų nuotrauka (Iš R. Gučo asmeninio archyvo)

1979-1982 m. šioje bažnyčioje buvo Vilniaus Universiteto Kauno humanitarinio fakulteto aula. Leidimas restauruoti vargonus iš Paminklų apsaugos inspekcijos, buvo gautas sunkiai, nes iki 1978 m. iš vargonų buvo likę tik barokinio prospekto su rėmu fragmentai ir pavienės dalys: oro skirstymo dėžės (pedalinės datuojamos XIX a. pirma puse), keletas mechanikos dalių). Apie šiuos fragmentus buvo manoma, jog ten jokių vargonų nėra. Gavus leidimą restauruoti vargonus, visos išlikusios dalys buvo parvežtos į restauravimo dirbtuvę Vilniuje. Joje iš naujo surinktas ir restauruotas barokinis fasadas, atkurtos trūkstamos jo dalys ir fragmentai, restauruotos išlikusios manualo ir pedalų oro skirstymo dėžės, traktūros fragmentai, pedalinė klaviatūra.

Vargonai buvo išplėsti ir perstatyti – išplėsti iki 16 registrų: papildomai buvo padirbintas antrasis manualas su keturiais registrais, daug traktūros dalių, naujų vamzdžių. Architektas J. Zibolis parengė stilizuotų barokinių drožinių eskizus, tačiau pagaminti drožiniai neiškiomis aplinkybėmis dingo.

Dispoziciją sudarė R. Gučas ir R. Uusväli, menzūros R. Uusväli, intonavo B. Vasiliauskas.

1984 m. Nidos Evangelikų liuteronų bažnyčios vargonai. NAUJI VARGONAI

Nuotrauka iš R. Gučo asmeninio archyvo

I manualas		Vargonų dispozicija:		II manualas		Pedalai (C- f')	
Bordun	16'	Principal	4'	Principal	4'	Sub Bass	16'
Principal	8'	Flauto major	8'	Flauto major	8'	Octav Bass	8'
Salicional	8'	Salicet	4'	Salicet	4'	Copula	8'
Flauto major	8'	Rohr Flaut	4'	Rohr Flaut	4'	Jula	4'
Unda Maris	8'	Quinte major	3'	Quinte major	3'	Hohl Flaut	2'
Octave	4'	Flauto	2'	Flauto	2'		
Flauto minor	4'	Quinte minor	1 1/3'	Quinte minor	1 1/3'	Sankabos:	
Super Octave	2'	Sedecima	1'	Sedecima	1'	I / Ped.	
Mixtur	V	Tertia	4/5'	Tertia	4/5'	II / Ped.	
Sesquialtera	II					II / I	

1962 m. Evangelikų liuteronų bažnyčioje buvo įkurtas Nidos muziejus, kuriam užsakius, 1984 m. RKPRT buvo padirbinti nauji vargonai. Oficialiai, taip pat šitie vargonai buvo senų neegzistuojančių vargonų restauravimas.

Architektas J. Zibolis, dispozicija – R. Gučas ir R. Uusväli, menzūros R. Uusväli, intonavo B. Vasiliauskas ir K. Šleinys.

1985-1990 m. Kauno Švč. Trejybės (Seminarijos) bažnyčios vargonai.

NAUJI VARGONAI

Nuotrauka paimta iš internetinio puslapio vargonai.lt (paskutinį kartą tikrinta 2015.04.30)

Vargonų dispozicija:

I manualas (C-g³)	II manualas (C-g³)	Pedalai (C-f')
Principal 8'	Principal 8'	Principalbass 16'
Bordun 16'	Flauto major 16'	Subbass 16'
Gamba 8'	Hohlflöte 8'	Octavbass 8'
Gemshorn 8'	Salicional 8'	Flautbass 8'
Unda maris 8'	Vox coelestis 8'	Flauto 4'
Flauto major 8'	Octave 4'	Mixtura IV
Octave 4'	Salicet 4'	
Jula 4'	Rohrflöte 4'	Sankabos:
Flauto minor 4'	Nassat 3'	II/I,
Quinte 3'	Waldflöte 2'	I/Ped.,
Superoctave 2'	Tertia 1 3/5'	II/Ped.
Cornett 5f.	Mixtura IV	II man. žaliuzės.
Mixtura 4-5f.		

1982 m. Švč. Trejybės bažnyčia buvo gražinta tikintiesiems – kunigų seminarijai. Seminarijos vadovybė norėjo turėti vargonus, tačiau bažnyčioje jau nebuvo jokių vargonų, kuriuos RKPRT galėtų restauruoti. Todėl buvo nutarta perimti iš senus meistro Martyno Masalskio vargonėlius iš Vilijampolės bažnyčios, kad Sovietų valdžia leistų juos restauruoti. Vykdamas šį projektą buvo nuspręsta statyti naujus vargonus panaudojant tik senųjų vargonų dviejų registrus vamzdžius. Vargonai pastatyti gana nemaži – dviejų manualų su pedalais ir 31 registru, jų traktūra pilnai mechaninė.

Vargonų fasade galima įžvelgti stilizuotų klasicizmo elementų fragmentų. Įdomu, kad vargonų prospekte tarpiniai laukeliai yra dviejų tarpsnių, nes Lietuvoje tokios kompozicijos prospektuose jie būna tik vieno tarpsnio. J. Zibolis parengė drožinių piešinius, tačiau šie vargonai drožiniais puošti nebuvo.

Dispozicija: R. Gučas ir R. Uusväli, menzūros R. Uusväli, intonavo B. Vasiliauskas ir K. Šleiny.

1983–2000 m. Vilniaus Universiteto Šv. Jonų bažnyčios didžiųjų vargonų RESTAURAVIMAS IR IŠPLĖTIMAS;

Nuotrauka iš internetinio puslapio vargonai.com (paskutinį kartą tikrinta 2018.05.02)

Vargonų dispozicija:

I Manualas (C-g³)	II Manualas (C-g³)	III Manualas (C-g³)	Pedalai (C-f¹)
Hauptwerk	Swellwerk	Oberwerk	
Principal 16'	Bordun 16'	Flauto major 16'	Subbass 32'
Principal 8'	Principal 8'	Principal 8'	Principalbass 16'
Salicional 8'	Hohlflaut 8'	Viola gamba 8'	Majorbass 16'
Flauto major 8'	Gemshorn 8'	Flauto dulce 8'	Salicetbass 16'
Unda Maris 8'	Violon 8'	Rohrflaut 8'	Subbass 16'
Octave 4'	Vox coelestis 8'	Octave 4'	Violonbass 8'
Salicet 4'	Octavflaut 4'	Gemshorn 4'	Füllbass 8'
Flauto minor 4'	Jula 4'	Flauto 4'	Flautbass 8'
Quinte 3'	Quinta dulce 3'	Quinte 3'	Flautbass 4'
Super Octave 2'	Flauto 2'	Super Octave 2'	Mixtura IV 4'
Tertia 1 3/5'	Flauto 1'	Tertia 3/5'	Posaune 16'
'Sedecima 1'	Mixtura IV 2'	Quinte 1 1/3'	Dulcian 16'
Mixtura III-V 4'	Cornett V 8'	Sedecima 1'	Trompete 8'
Bombarde 16'	Basson 16'	Mixtura III 1'	Trompete 4'
Trompete 8'	Trompete 8'	Cymbel III	Tympanum
Clairon 4'	Hautbois 8'	Vox humana 8'	
	Clairon 4'	Krummhorn 8'	
			Sankabos
			II/I
			II/III
			III/I
			I/P
			II/P

Vargonų būklė prieš restauravimą buvo prasta. Jie buvo sulaužyti, neišlikusi originali mechanika, išvogti metaliniai vamzdžiai ir likę tik dideli mediniai vamzdžiai¹⁷. Buvo norėta restauruoti čekų Rieger – Kloss įmonėje. Tačiau galutinai buvo nuspręsta perduoti RKPRT

¹⁷ B. Vasiliausko informacija

vargonų dirbtuvei. 1972-1974 m. restauruotas vargonų fasadas. 1974-1983 m. su vargonais nieko nevyko, tačiau nuo 1983 m. prasidėjo ilgas procesas su pertrauką, kurią nutraukė 1989-1998 m. virš vargonų esančios freskos restauravimas. Darbai vėl tęsėsi nuo 1998 m. iki pat 2000 m. dirbo perorganizuota firma UAB Vilniaus vargonų dirbtuvė jau nepriklausomoje Lietuvoje praplėčiant ir restauruojant vargonus.

Dispozicija sudaryta R. Gučo ir R. Uusväli (Estija), menzūras skaičiavo R. Uusväli, vamzdynas ir intonavimas J. Kalniš, projektas: R. Gučo

2006 m. Miroslavo Švč. Trejybės bažnyčios vargonai. NAUJI VARGONAI

Nuotrauka paimta iš vargonai.lt (paskutinį kartą tikrinta 2018.04.31)

Vargonų dispozicija:

Manualas (C-f³)	Pedalai (C-f¹)
Bordun 16'	Subbass 16'
Principal 8'	Violonbass 8'
Hohlflaut 8'	Echobass 8'
Flauto major 8'	Octavbass 8'
Salicional 8'	Mixtura
Octave 4'	Posaune 16'
Rohrflaut 4'	
Quinta 3'	Sankabos
Flauto 2'	Man./Ped.
Mixtura	
Trompete 8'	

Šių vargonų atsiradimas Miroslavo bažnyčioje iš pradžių buvo nenumatytas. Vargonų kūrimo istorija prasidėjo apie 1988 m., kuomet VVD buvo perduoti ir netrukus išmontuoti Vilniaus konservatorijos (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos) didžiosios salės buvo vargonai. Buvo sutarta, kad panaudojant kai kurias jų dalis pastatyti naują instrumentą Kintų bažnyčioje (tuomet ji buvo paversta kultūros namais), tačiau Sąjūdžio laikais sumanymas liko neįgyvendintas. Kiek vėliau – 1993 m. buvo bandymai sumontuoti šiuos vargonus Anykščių Šv. Mato bažnyčioje, tačiau dėl neaiškių priežasčių vargonai šios bažnyčios taip ir nepasiekė, kol galiausiai 2006

m. jie buvo sumontuoti Miroslavo šventovėje. Vargonai įvardijami, kaip naujai sukurti. Vargonų prospektas buvo padirbintas naujas, jame esantys vamzdžiai esantys – dekoratyviniai. Vargonų traktūra – mechaninė, oro skirstymo dėžės sklendinės sistemos. Projektavo R. Gučas. Vargonus surinko Ugalės vargonų dirbtuvė (Ugāles ērģelbūves darbnīca, SIA).

2.2. Vilniaus vargonų dirbtuvės restauruotų, rekonstruotų, praplėstų ir naujų vargonų sąrašas:

Šiame skyriuje pateikiamas visų Vilniaus vargonų dirbtuvių restauruotų, praplėstų ir naujų vargonų sąrašas, pradedant 1972 m. ir baigiant paskutiniu ju darbu 2006 m.

1. 1972–1974 m. Vilniaus Universiteto Šv. Jonų bažnyčios Dievo Motinos Gerosios Vilties koplyčios vargonų restauravimas;
2. 1973–1983 m. Kauno Apaštalu šv. Petro ir Povilo arkikatedros bazilikos didžiųjų vargonų restauravimas;
3. 1974 m. Vilniaus Universiteto šv. Jonų bažnyčios Oginskių koplyčios vargonų restauravimas ir dalinis atkūrimas;
4. 1975 m. Vilniaus Universiteto mažosios Aulos vargonų restauravimas ir dalinis atkūrimas;
5. 1978 m. Šiluvos Švč. Mergelės Marijos gimimo bazilikos vargonai restauravimas ir išplėtimas;
6. 1979 m. Kėdainių šv. Jurgio bažnyčios vargonų restauravimas ir dalinis atkūrimas;
7. 1979–1981 m. Tytuvėnų Švč. Mergelės Marijos bažnyčios vargonų restauravimas;
8. 1982 m. Kauno Vytauto Didžiojo bažnyčios nauji vargonai;
9. 1983–1985 m. Skaudvilės šv. Kryžiaus bažnyčios vargonų restauravimas ir dalinis atkūrimas;
10. 1983 m. Šešuolių Šv. Juozapo bažnyčios vargonų restauravimas;
11. 1983 m. Panevėžio šv. apaštalu Petro ir Povilo vargonų restauravimas;
12. 1984 m. Nidos Evangelikų liuteronų bažnyčios nauji vargonai;
13. 1985 m. Peterhofe (Rusija) vargonų restauravimas ir dalinis atkūrimas;
14. 1986 m. Adakavo šv. Jono Krikštytojo bažnyčios vargonų restauravimas;
15. 1983–1984 m. Kauno Evangelikų liuteronų bažnyčios vargonų restauravimas ir išplėtimas;
16. 1988 m. Vilniaus šv. Kryžiaus (Bonifratų) bažnyčios vargonų restauravimas ir dalinis atkūrimas;

17. 1989 m. Telšių Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios vargonų restauravimas;
18. 1990 m. Želvos Šv. Ignaco Lojolos bažnyčios vargonų restauravimas (nebaigti);
19. 1990 m. Rakovo Lenkijoje bažnyčios vargonai (nebaigti);
20. 1990 m. Kauno Švč. Trejybės (Seminarijos) bažnyčios nauji vargonai;
21. 1993 m. Pabiržės Švč. Trejybės bažnyčios vargonų restauravimas ir perstatymas;
22. 1993 m. Kernavės Švč. Mergelė Marijos Škaplierinės bažnyčios nauji vargonai;
23. 1993–1996 m. Dotnuvos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčios vargonų restauravimas ir dalinis atkūrimas;
24. 1985–1993 m. Kėdainių šv. Juozapo bažnyčios restauravimas ir dalinis atkūrimas;
25. 1994 m. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos nauji vargonai;
26. 1995 m. Šiaulių Katedros vargonų perkėlimas (Walcker'io vargonai) ir dalinis perstatymas;
27. 1995 m. Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčios vargonų neobarokinis fasado rėmas su spinta;
28. 1995–1997 m., 2000–2016 m. Vilniaus Šv. Dvasios (Dominikonų) bažnyčios vargonų restauravimo darbai;
29. 1998 m. Maskvos M. Glinkos muzikos muziejaus vargonų restauravimas ir dalinis atkūrimas;
30. 1983–2000 m. Vilniaus Universiteto Šv. Jonų bažnyčios didžiųjų vargonų restauravimas ir išplėtimas;
31. 2003 m. Vanagų bažnyčios vargonų restauravimas ir dalinis praplėtimas;
32. 2004 m. Kretingos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčios vargonų restauravimas ir dalinis atkūrimas;
33. 2006 m. Miroslovo Švč. Trejybės bažnyčios nauji vargonai.

3. VILNIAUS VARGONŲ DIRBTUVĖS VEIKLOS 1972–1991 M.

TYRIMAS MEISTRŲ AKIMIS (INTERVIU SU VVD DARBUOTOJ AIS)

Šis tyrimas skirtas nagrinėti skirtingus požiūrius į Sovietinėje ir Nepriklausomoje Lietuvoje veikusias RKPRT, vėliau tapusias Vilniaus vargonų dirbtuve. Tyrimas buvo atliekamas pasitelkiant empyrinį metodą – interviu. Šis būdas buvo pasirinktas, nes tai forma, padedanti geriausiai atskleisti skirtingus interviuojamų asmenų požiūrius. Buvo apklausiami dirbtuvėje dirbę meistrai. Kiekvienam žmogui buvo skirta apie 30-40 min.

Respondentai:

R1 – Rimantas Gučas („Vilniaus vargonų dirbtuvių“ įkūrėjas, vargonų restauratorius, muzikologas)

R2 – Mikolina Žilienė (dirba UAB „Rūpintojėlis“, nuo 1992–2006 m. dirbo Vilniaus Vargonų dirbtuvėje)

R3 – Bernardas Vasiliauskas (dirba Vilniaus Šv. vysk. Stanislovo ir Šv. Vladislovo arkikatedroje bazilikoje vargonininku, nuo 1972 m. iki 2000 m. dirba RKPRT – vėliau Vilniaus Vargonų dirbtuvėje.

R4 – Audrius Norinkevičius VVD dirbtuvėse dirbo nuo 1993 iki 2006 m.

Dalis respondentų atsakymų buvo koreguoti dėl pateikiamos informacijos glaustumo ir aiškumo.

1. Kada pradėjote dirbti Vilniaus vargonų dirbtuvėje?

R1 – Pradėjau dirbti nuo 1972 m. sausio pradžios

R2 – Nuo pat pradžių dirbau administracijoje, tačiau nuo 1991 m. rugsėjo 10 d. pradėjau dirbti kaip III kategorijos lituotoja.

R3 – Pradėjau dirbti nuo pat dirbtuvių įkūrimo – 1972 m., dirbau iki 2000 m.

R4 – Pradėjau dirbti jau po nepriklausomybės nuo maždaug 1993, esu dirbęs prie Miroslavo vargonų, tačiau jų nemontavau.

2. Kokius darbus dirbote dirbtuvėje?

R1 – Kviečiau žmones į dirbtuves, domėjausi vargonais, jų gamybos technologijomis ir stengiausi perteikti žinias kitiems.

R2 – Litavau metalinius vamzdžius. „Ponia baigusi chemiją ir visi litavimai buvo natūralus dalykas, nes yra dirbusi laboratorijoje (Dianos Butkutės komentaras, ji dirbo VVG buhalterė po 1990 m.)“.

R3 – Nuo pat pradžių buvau priimtas intonuotoju, tačiau man teko dirbti įvairius darbus: ir vamzdžių gamybą, ir litavimo darbus, ir elektros darbus. Teko susidurti su įvairia vargonų mechanika.

R4 – Dirbau vargonų staliumi, restauratoriumi.

3. Su kuriais žmonėmis teko dirbti?

R3 – Komanda buvo labai šauni. Dabar daugumos iš jų, deja, nebėra. Nedaug žmonių buvo ir dirbtuvės klestėjimo metais – apie 9-10 darbuotojų, o nuolatos įmonėje dirbo 6-7 darbuotojai, tačiau jie buvo tikrai auksarankiai žmonės. Buvo toks dar gyvas Simas Petrauskas. Jei jam būdavo nepatogu dirbti rankiniais įrankiais, jis susikonstruodavo staklytes, su kuriomis tapdavo patogiau ir kokybiškiau meistrauti. Apskritai, vargonų dirbtuvėse viskas buvo pačių rankomis padaryta. Situacija buvo tokia, kad niekur nebuvo įmanoma nusipirkti specializuotų įrankių, staklių, net pačioje Rusijoje nebuvo kur ar iš ko nusipirkti. Man itin svarbus laikas, sakyčiau – mokykla buvo Vilniaus Katedros naujų „Aleksander Schuke“ firmos vargonų montavimo procesas 1969 m. Taip pat itin įdomu buvo stebėti Čekų firmos „Rieger-Kloss“ meistrų darbą mažojoje baroko salėje (Vilniaus Šv. Kryžiaus, buv. bonifratrų bažnyčia): dalyvavau nuo dėžių išpakavimo iki pat instrumento intonavimo pabaigos. Čekai dirbo tik dviese, vienas iš jų – intonatorius, nors buvo labiau atsakingas už instrumento derinimą, tačiau taip pat surinkinėjo vargonus. Beje, svarbu paminėti, kad jis ir pats gerai grojo vargonais. Iki šiol pamenu jų pavardes – tai Peter Kostera ir Josef Buchtich. Jie buvo pirmieji, kurie duodavo man pačiam paderinti vargonų vamzdelius ir tai buvo man pirmoji mokykla.

4. Koks buvo išorės požiūris į šitą darbą (tarp artimųjų, draugų)?

R1 – natūralus, kadangi 10 metų nuo studijų laikų domėjausi vargonais, sudariau paminklinių vargonų sąrašą, dirbau intensyviai 5 metus Kultūros ministerijoje vargonų paveldo išsaugojimo komisijoje, tai atėjimas į dirbtuves nebuvo didelis nustebimas. Taip pat apie dirbtuvę pradėjau galvoti kai Schukė statė vargonus Lietuvoje.

R2 – Kai aplinkiniai tiksliai nežinojo ką konkrečiai su vargonais dirbu, tai beveik vargonininke mane laikė. Mano draugai didžiavosi, jog turi draugę, kuri restauruoja vargonus. Jie nesuprato koks tai sudėtingas darbas, kad tai – juodas darbas. Tačiau man šis darbas buvo itin kilnus ir aš tuo labai džiaugiausi. Visgi, dirbdama vargonų dirbtuvėje žinojau, kad visą gyvenimą nerestauruosiu švinių ir alavinių vamzdelių, nes, visų pirma, šis procesas yra labai nuodingas. Nors vamzdeliai buvo lituojami tik su alavu ir patalpose buvo specialis ventiliacija, tačiau alavo, o ypač švino garai ypatingai kenkia žmogui. Būdavo, atveža

švilpynes iš sandėlių, bažnyčių palėpių visiškai sumaitotas – suplotas, atrodo, jog per jas traktorius būtų pervaziavęs, ir mes turėjome jas išlyginti, atstatyti iki tokios būsenos – lyg jie būtų nauji. Kolegos padėdavo analizuoti ir nustatyti kokia vamzdžių metalo sudėtis, kiek skardoje yra švino, alavo. Pagal gautų rezultatų išvadas, metalų sudėtį, ištyrus išlikusių vamzdelių proporcijų matavimų duomenis, būdavo liejama skarda ir iš naujo atkuriami trūkstami vamzdžiai. Nors neplanavau visą gyvenimą paskirti šioms dirbtuvėms, bet buvo labai džiugu, kad teko prisiliesti prie tokio darbo. Galbūt kartais ir ne viskas pavykdavo kokybiškai, tačiau R. Gučas niekada to nepasakydavo, o aš pati nujuosdavau savo klaidas. Nors man pavykdavo vamzdžių siūles padaryti gražiau nei prieš šimtmetį ar daugiau meistrų lituotos autentiškos siūlės, visgi, senovėje vargonų meistrai litavo ne su elektriniais lituokliais, todėl jiems buvo sudėtingiau.

R3 – Nustebimas, staigmena! Iki tol aš dirbau konservatorijoje, pradžioje turėjau paskyrimą dirbti koncertmeisteriu, vėliau pedagoginį darbą, tad galimybės karjerai buvo – pedagogas, vyr. dėstytojas ir toliau. Tikrai buvo galima daryti karjerą. Visgi teko nueiti ir į kitą sferą. Daugelis manęs klausė: „Kodėl tu taip padarei?“. Anuomet algos Vilniaus konservatorijoje buvo baisiai mažytės, o vargonų dirbtuvės atlyginimas buvo dvigubai didesnis, o ir pačios dirbtuvės buvo valstybės gerai finansuojamos. Tuomet alga man irgi daug reikė: jauna šeima, reikėjo buto ir šiap viso kito trūko. Kaip mano draugams buvo staigmena mano posūkis į vargonų restauravimą, man pačiam irgi buvo staigmena, kai Rimantas Gučas pasiūlė darbą, itin įdomų ir reikalingą. Visgi, paminėčiau, kad muzikanto profesiją vis tiek pasilikau. Galėjau važiuoti koncertuoti kada tik reikėjo ir kiek reikėjo, koncertuojančio vargonininko karjerą derinau su dirbtuvių veikla.

Kaip šitas darbas praturtino muzikavimą?

R3 – Aš labai aiškiai pajutau ir manau, kad kiekvienas vargonininkas turėtų pažinoti vargonus iš labai arti. Kaip, pavyzdžiui, neretai dabartiniai vargonininkai jungdami registrą nežino ar jis skambės garsiai ar tyliai. Man jau pats registro pavadinimas sako – koks bus tembras, kokia yra garsą išduodančio vamzdžio išvaizda, iš ko jis pagamintas – medinis ar metalinis. Todėl jau iš anksto aišku kaip skambės to registro vamzdeliai. Visa tai labai supaprastina muzikinio kūrinio registruotės kūrimą, kiekvienam kūriniui lengviau sudaryti naudotinių registrų planą. Na, dar toks praktiškas dalykas, vargonai – tai kaprizingas instrumentas, nes tai kažkas užstringa, tai išsiderina, tai koks paukščiukas į vamzdį įkrenta ir išlysti nebegali ir vamzdis nutyla. Aš puikiai žinau ką tokiu atveju daryti, kaip pataisyti, ar ką pareguliuoti, ar sulituoti, ar kokią nulūžusią balaną suklijuoti, ar dar ką nors. Viskas man buvo pažįstama. Visos šios žinios man buvo itin naudingos kaip vargonininkui. Netgi buvo keletas įsimintinų su vargonų gedimais susijusių nutikimų. Pavyzdžiui, būdavo gastrolėse Rusijoje,

Kaukaze, Ardzeбайдžiane, Armėnijoje, kur prieš koncertą pačiau teko derinti vargonus. Pasikviečiu vietinį vargonininką prisėsti prie vargonų spaudyti klavišus, o aš pats viduje derinu vamzdelius. Neturiu omeny kapitalinio derinimo (nes jam reikia žymiai daugiau laiko), tačiau liežuvėlinius balsus prieš koncertą pats susiderindavau. Būna – užkliūna kokia mechanikos detalė vargonuose ir vienas garsas lieka be perstoјimo skambėti. Vargonininkai tokiais atvejais dažniausiai traukioja-sustuminėja visus registrus iš eilės, o man viskas aišku – ką reikia daryti kur ieškoti gedimo. Net koncerto metu keletą kartų teko nedelsiant įlysti į vargonų vidų ir sutvarkyti gedimą. Nauja pažintis su instrumentu ir praktika žymiai praturtina kūrinio atlikimą.

5. Kaip spręsdavote iškilusias problemas? (ar pažinojote kitų vargonų meistrų Lietuvoje)

R1 – Labai daug padėjo vokiečiai, jie man parodė schemą kaip turėtų atrodyti dirbtuvės. Kai nuėjau į trestą paklausti kaip yra su vargonų dirbtuvėmis. Tai man atsakė: „pats ir daryk“. Kai trumpam stažavausi Riegel Kloss dirbtuvėse, man darbininkai siūsdavo savo klausimus. Per trumpą laikotarpį nusižiūrėjau, kaip atrodo metalo tekinimo peiliai, slapta nusifotografuodavau, ar pasipaišydavau ir grįžęs į Lietuvą parodydavau meistrams ir jie žinodavo, kaip turi atrodyti vienas ar kitas daiktas. Man padėjo kolegос iš Schukės firmos, taip pat greitas, bet produktyvus apsižiūrėjimas Dreseno dirbtuvėse. Visada gerus santykius palaikiau su R. Uusvaliu, į dirbtuves buvo atvykęs ir vargonų improvizatorius iš Šveicarijos Guy Bovet.

R2 - Mano pirmoji mokytoja buvo Irena Kumickienė. Dirbtuvėje savo veiklą aš pradėjau kaip mokinė ir nuolatos su I. Kuzmickiene konsultuodavausi. Tačiau jei ir ji nežinodavo atsakymo, tekdavo eiti pas R. Gučą ir problemas išspręsdavome kartu. Visgi, vargonų dirbtuvėje mano darbo vietoje būdavo prieš akis buvo pakabintas popieriaus lapas su vargonų vamzdžių išmatavimais: kokie jie turi būti, kaip reikia išpjauti vamzdeliuose burneles ir kt. Jeigu ko nors nesuprasdavau, Rimantas paaiškindavo, o iš litavimo specialistų dirbtuvėje tebuvo vienintelė I. Kumickienė.

R3 - Lietuvių vargonų meistrų buvo tik kabutėse. Koks buvo santykis?... Mes tikrai juos keikėme, nes nemažai kur reikėdavo pertaisyti jų darbus. Tekdavo panaikinti jų perdarymus ir išnaujo remontuoti. Kai kurių vargonų bėda buvo ne jų amžius, ne susidėvėjimas, o tų „meistrų“ darbeliai. Juk nebuvo vargonų meistrų mokyklų, mokykla galima pavadinti XX a. pradžioje meistrų veiklą, tačiau ir tuomet jie dažnai pirkdavo vargonų dalis iš užsienio. Sovietmečiu daugelis bažnyčių vargonų buvo ištuštinti, išvoktos jų dalys. Buvo ateistinių pažiūrų žmonių kurie manė, kad sunaikinus bažnyčią ir vargonus, sunaikins ir

tikėjimą. Taip taip buvo su Kauno evangelikų liuteronų bažnyčios vargonais. Rimantas gavo žinią, jog naikinama bažnyčia, joje norima padaryti kino salę, naikinami ir vargonai. Man nuvažiavus, vargonai jau buvo išmesti. Jie buvo visiškai sudaužyti, gatvėje mėtėsi nuolaužų krūva. Pas Rimantą buvo tiek užsispyrimo, jog visas nuolaužas surinko iki paskutinės skeveldros, o vėliau dirbtuvėje viską iš naujo sumontavo, nes jau turėjo didelės praktinės patirties. Taip suniokotus vargonus (kai instrumentas taip pat buvo išmestas pro langą – aut. past.) mūsų dirbtuvei restauruoti buvo užsakyta ir Maskvoje. Tie vargonai eilę metų buvo išardyti ir gulėjo kieme, juos ilgus metus naikino lietūs ir sniegas. Mes viską atsivežėme į dirbtuvę restauravimui. Dirbant su šiais vargonais neretai ilgai tekdavo pasukti galvą – kur kokia dalis turi būti panaudota, nes vargonai buvo labai suniokoti. Restauruotus vargonus pavyko sumontuoti M. Glinkos muzikos muziejaus salėje Maskvoje. 1998 m. vargonų atidaryme man teko jais groti, tačiau kritikai dėl derinimo vargonus vertino neigiamai, sakė jog turėtų būti iki bachinis derinimas, o ne temperuotas. Mes esame bandę suderinti švariomis tercijomis be virpesių, nes Rimantas yra didelis netemperuoto derinimo entuziastas tačiau greitai iškildavo problemas, kad toks derinimas išsilaiko tik apie 2-3 dienas, kadangi instrumentą visą laiką veikia temperatūrų skirtumai ir drėgmės santykis.

6. Kaip gaudavote leidimą ir finansavimą iš bažnyčių statyti ar restauruoti vargonus dar veikiančioje parapijinėje bažnyčioje?

R1 – Labai paprastai – parašydavo ministerijai raštą dėl kultūros paminklų restauravimo. Tada parašo trestui, vėliau – sąmatą. Buvo tokia Šiluva, kai būdavo didieji Šiluvos atlaidai, tai paskelbdavo kiaulių marą, uždarydavo šlagbaumus, kad žmonės negalėtų atvažiuoti. Ir tarp kunigų buvo prižiūrėtojų, pavyzdžiui, kunigas prižiūri vyskupą, tačiau palieka jį ramybėje ir pan. Šiluvoje būdavo taip – Bernardas per naktis intonuodavo, labai lėtai tą darbą dirbo, visą vasarą užtruko. Tai pasakoja, po pusiaunakčio atvažiuoja šliūbas, kad niekas nematyty, bet stebintieji pasamdytieji tyli, todėl galvoju, kad tas rūpestis labiau būdavo parodomasis. Nes logiškai galvojant turėtų būti įmanoma susekti visus, kurie nepakluso ir pasodinti, bet tada prarastų tarnybą, todėl ir pasirinko neradimo kelią. Nepakliuvome, nes leido pro pirštus. Anais laikais nuolatinis įtampos jausmas, nesijauti laisvas žmogus. Bet tais labai lengvai buvo jei susitari su ministerija, šefu ir

7. Kaip pasikeitė medžiagos, žinios Lietuvai atgavus nepriklausomybę?

R1 – Mes jau tada galėjome įsigyti pūstuvus iš Vokietijos, nereikėjo patiems darytis turbinų, apvijų. Taip pat gaudavome kokybiškesnės odos. Iš Laukhuf firmos pradėjome užsisakinėti veržlytes, taip pat ir balanas, kurios yra Šv. Jonų bažnyčioje, jos lengvos ir

plonos. Meistrai svečiavęsi iš Švedijos sukritikavo, jog balanos per plonos žiūrint pagal Šv. Jonų bažnyčios vargonų masyvumą, nes balanos patiria didelę vibraciją ir per smarkiai virpa.

R2 – dabar iš spaudos sužinau, jog vargonai yra naikinami. Jų neireikia nei kunigams, nei vargonininkams. Dabar labai suprastėjo vargonai: fabrikinės švilpynės, nebelieka nieko seno.

Medžiagų Vilniaus vargonų dirbtuvėje buvo prikaupta iš anksčiau, todėl ryškaus stygiaus nebuvo, ypač alavo ir švino. Kai kuriuos dalykus vargiai, bet įvairiais būdais gaudavome. R. Gučas mokėdavo taip pašnekėti, jog net nuvažiavęs pas eigulius ir renkantis medieną, buvo sakoma: „tegu šis ponas išsirenka geriausią“, nes visiems buvo paaiškinta, kokiems vargonams mediena bus naudojama. Pavyzdžiui, Maskvos vargonų trūkstamos dalys buvo gaminamos iš maumedžio.

R3 – Kai ką gauti pasidarė sunkiau. Pavyzdžiui, Rusijoje be problemų buvo galima gauti kiek reikia švino ir alavo, kitų metalų. Vakaruose irgi galima gauti, galima užsisakyti gatavų detalių ir vamzdžių, tačiau ten kitokios – didesnės kainos. Nepriklausomybės metais viskas tapo prieinama, o sovietiniais laikais buvo tik vienas vadovėlis apie vargonų statybą – Adelungo „Orgelbau“. Po to atsirado ir daugiau knygų. R. Gučas turėjo labai storą knygą visų galimų vargonų registrų aprašymą. Jų išmatavimai, tembrai kaip skambėdavo, bet mūsų laikais svarbiau buvo ne knygos, o kiek patirtis leido, kiek pažintis su lietuviškais vargonais.

8. Kurie vargonai buvo mieliausi iš restauruotų?

R1 – Adakavo pozityvas. Taip pat Šešuolių vargonai paliko įspūdį, nes liko tik diskantas ir bosas. Jų skambesys buvo įdomus. Taip pat Kretingos pozityvas, kuriame buvo likęs vienas prospekto vamzdis ir vienas vamzdis viduje (pakankamai, kad pamatytum ilgį ir galėtum padirbti naujus) ir keletas apatinių 8 pėdų fleitos registro vamzdžių. Labai svarbu, kad buvo išlikusi mechanika. O, žinoma, Janis Kalniš padarė vamzdžius.

R2 – gerai prisimenu Dotnuvos vargonus. Jie paliko įspūdį ne kaip mieliausi restauruoti, tačiau gal būt dėl to, kad mes buvome apgyvendinti vienuolyne. Pamenu, kaip Bernardas derino, o Tėvas Stanislovas choralus giedojo. Pirmą kartą susidūriau ir klausiu: „kas čia taip gražiai dainuoja“, o Bernardas man atsako: „ne dainuoja, o Tėvas Stanislovas choralus gieda“. Iki to laiko nebuvau susidūrusi su choralais. Apie dvi savaites gyventi celėje ir pasikūrenti senovines krosnis buvo tikra palaima.

Gal būt įdomiausia buvo dirbti su Jonų bažnyčios vargonais: reikėjo ne tik lituoti švilpynes, bet ir padėti prie oro skirstymo dėžių ir kitų darbų.

R3 – Man labiausiai patiko Tytuvėnų vargonai. Nors instrumentas buvo su kaprizais, ir jam reikėjo ne tik kapitalinio remonto, tačiau ir kasdieninės priežiūros. Rimantas taip pat yra

entuziastas pilnai paliekant viską seną, o jei darant kopiją – tai tokią pat kaip seną, kad ir netobulą, bet kiek įmanoma palikti. Kas sena buvo palikta tas ribotą laiką tarnavo.

9. Kurie vargonai buvo mieliausi iš naujai padirbintų?

R1 – Nauji Nidos vargonai. Labai tiko tai bažnyčiai, tačiau dėl skambesio dar priekaištų turėčiau.

R3 – Atsakymas – labai aiškus. Tai – naujieji Nidos bažnyčios vargonai, juose viskas buvo mūsų pagaminta: pradedant projektavimu ir baigiant pirmuoju koncertu. Man atrodo, kad jie yra neblogai pavykę ir bažnyčioje gražiai įsikomponavę, tiesiog – žaisliukas.

10. Kas projektavo vargonus, kurie buvo nauji?

R1 – dauguma projektų darė Jonas Zimbolis, mechaniką aš pats. „Kaip?“ (M. A. klausimas). Susirenki matmenis, kiek turi erdvės, susiskaičiuoji, jog viskas tilptų. Mano yra ir oro dėžių matmenys ir mechanikos. Keletą kartų bandėme prisikalbinti, kad projektuotų institutas, tačiau vėliau projektuodavau pats.

R2 – Man rodos, viską darė Gučas, jis skaičiuodavo. Aš matydavau viską suskaičiuotą, ką, kaip ir kur išpjauti.

R3 – Buvo architektas, kuris viskuo domėjosi, buvo Zibolis (vardo neatsimenu). Skaičiuodavo menzūras R. Usvalis, jis ištisisus sąsvinius surašydavo menzūras pagal lenteles

11. Kas skatino pasilikti/išeiti?

R2 – Pasilikau, nes labai gerbiu R. Gučą ir man minčių nebuvo išeiti, kaip padarė keletas mano kolegų.

R3 – Dirbtuvėse pasilikau, nes man patiko pats darbas. Malonu buvo pavažinėti po Lietuvos provinciją, vasaros metu pagyventi ten po keletą savaitių, kokiam miestelyje ar bažnytkaimyje, miestiečiams tai visiškai nepažįstamas pojūtis. Jei metai būtų sustoję, būtų iškilęs klausimas, bet metai bėgo... Antras mūsų laikais išlaikyti pensininką dirbtuvėje, mokėti jam algą yra prabanga. Darbdavys privalėjo mokėti pensiją, todėl nuostolinga būtų, todėl nuo manęs tai neslėpė, aš tą žinojau.

R4 – išėjau, nes priežastis labai paprasta, tiesiog trūko pinigų ir buvo nesudarytos normalios darbo sąlygos. Nebuvo net varstoto ir kai po kiek laiko paklausiau ką man daryti, man buvo pasiūlyta eiti į bažnyčią dirbti. Tai tiesiog trūko normalių darbo sąlygų.

12. Kokia situacija buvo Skaudvilės vargonų? Iš kur buvo imamos menzūros?

R1 – Menzūras taip pat apskaičiavau pats. Turėjau jau patirties iš ankstesnių vargonų. Ten buvo problema, jog pagal vamzdžius Skaudvilės vargonai turėtų būti derinami m3 aukščiau. Mes taip suderinome, tačiau klebonas liko nepatenkintas. Teko perkabinti traktūrą kiek įmanoma žemiau. Po restauracijos liko paaukštinta, bet ne mažąja tercija.

13. Ar Tytuvėnuose iki restauravimo vargonai grojo?

R1 – Tie vargonai grojo. Kai mes atvažiavome mūsų tikslas buvo kuo mažiau kištis į vargonus tokius, kokie jie buvo natūralūs, tačiau mums darbus bebaigiant Bernardas iš viršaus pasižiūrėjo ir pastebėjo, jog oro skirstymo dėžės buvo smarkiai įtrūkusios. Todėl reikėjo viską ardyti dėžes į dirbtuvę vežti ir tvarkyti. Dar 2000 m. jie pakartotinai buvo paremontuoti prieš ISO kongresą.

R3 – Aš manau, kad ne. Gal vienas kitas registras ir grojo, bet bėda yra ta, kad restauruotais vargonais tie mūsų vargonininkai provincijoje, vieną du registrus naudoja, o kiti stovi. Jiems nereikia mikstūrų, jiems nereikia nei Quintų, nei Sesqualterų, jiems net liežuvėlių nereikia, nebent jungtuvėms vestuviniam maršui.

14. Kiek žinau jūs ir sąvarankiškai dirbote be dirbtuvių, važinėdavote po miestelius?

R3 – Taip atostogų metu, kadangi darbo metu neišeidavo, būtų negražu ir nepatogu prieš šefą. Po to klebonai pakviečia, tai paderinti, tai kažkas sugedo, žinojo, kad toks meistras. Mes dviese būdavome susidirbę ir susiderinę su Kęstučiu Šleiniumi. Labai nagingas meistras ir geras, patikimas žmogus. Peržiūrėjęs Lietuvos bažnyčių žemėlapią aš suskaičiavau, kad iš viso esu aplankęs virš 50 Lietuvos bažnyčių. Ir su firmos žinia, ir privačiai. Privačiai kažko stambaus nenuveiksi, kur reiktų dirbtuvių, ten aš nieko padaryti negalėjau.

15. Kaip jūs gavote pirmąsias žinias ar specialiai kažkur mokėtės ar iš knygų?

R3 – Specialiai nesistažavau, geras mokytojas buvo R. Gučas. Jis mokėsi Vokietijoje ir Čekijoje, kaip jis pasakojo, duodavo sulankstytų vamzdžių ir liepdavo jam išlyginti sutvarkyti, sulituoti, suintonuoti. Jis tokią praktiką buvo praėjęs, tai buvo mano pirmasis mokytojas, antrasis mokytojas buvo knyga ir trečias praktika. Paimi vamzdį ir teoriškai žinai, ką su juo padaryti, tai bandai. Neišeina kelis kartus, darai ir po to ima ir išeina. Kažkada pavyksta tai padaryti. Per eilę metų atsiranda šiokia tokia patirtis. Ir intonavimo ir remontiniai darbai.

IŠVADOS

Renkant medžiagą ir duomenys buvo pastebėta keletas trūkumų. Rašytinė literatūra remiasi tik vieno žmogaus muzikologo R. Gučo archyvu. Kaip R. Gučas teigė, jog dauguma dirbtuvės dokumentų buvo sugadinti per dar tebesančių, bet jau užsidarinėjančių dirbtuvių (Užupio g. 21-8) vandens užliejimą įvykusį 2017 m. vasarą. Istorinę medžiagą stengtasi rinkti antropologiniu principu, nagrinėjant prisiminimus siekta papildyti trūkstamas vietas.

Ne visi dirbtuvės veiklos liudininkai noriai bendravo ir dalinosi savo prisiminimais. Su dauguma taip ir nepavyko susisiekti ne tik dėl atstumo (daugelis meistrų šiuo metu gyvena užsienyje), tačiau dauguma kalbintųjų iš karto nurodė kreiptis į R. Gučą, nes jų manymu jis buvo vadovas ir jis viską turėtų žinoti. Pavyzdžiui A. Burokas ir A. Norinkevičiu, buvo labai nustebę, kad kažkam ši tema apie Vilniaus vargonų dirbtuvę gali būti įdomi. Prof. L. Digrys iš karto pasakė, jog niekuo nebuvo susijęs (nors jis dalyvavo pirmuose susirinkimuose) ir mieliau pasakojo apie vargonus, kuriuos pastatė užsienio dirbtuvės tuo laikotarpiu.

Labai trūko konkrečios medžiagos, kas buvo padaryta vargonams, tačiau galima išskirti keletą dalykų, ką pavyko išsiaiškinti.

Manoma, R. Gučo vargonai buvo restauruojami prisilaikant istorinių Lietuvos vargondirbystės tradicijų. Tačiau žvelgiant iš dabartinių pozicijų – kai restauravimo sąvoka ir požiūris pasikeitė, galima palyginti šių vargonų restauravimą su užsienio šalimis. Labai gaila, kad kai kurių originalių vargonų dalių taip ir nepavyko išsaugoti (dalis dingdavo neaiškiais aplinkybėmis) arba originalias detales keisdavo plastmasės dalys.

Naujų vargonų statyba gretinama su lietuviško baroko tradicijomis: visuose instrumentuose naudota mechaninė traktūra, ypač tradiciškai sukomponuota dispozicija, pavyzdžiui, daugumos registrų pavadinimai (*Flauto major, Flauto minor, Jula, Undamaris ir kt.*), liežuvėlių trūkumą bandoma kompensuoti alikvotiniais balsais, net neįprastai aukštais, kaip pvz. Nidos vargonuose – *Tertia 4/5*’.

Žvelgiant istorine prasme VVD buvo Lietuvos vargonų meistrų lopšiu, nes visos dabar egzistuojančios dirbtuvės, ar pavieniai meistrai buvo vienaip ar kitaip susiję su VVD veikla. Tačiau kodėl niekas neperėmė šios veiklos galiu tik spėti.

Visų pirma, galbūt tam įtakos turėjo kai kurie R. Gučo asmenybės bruožai. Kaip jis savo atsiminimuose yra rašęs – „norint kažką gauti, reikėjo apsimesti sunkaus būdo“¹⁸, o jau

¹⁸ Kęstutis Stepšys geranoriškai pamokė: „Jeigu nori ką nors pasiekti, iš karto pagarsėk kaip sunkaus būdo žmogus“. Nekartą bandžiau tuo patarimu pasinaudoti. Štai kartą, jau po kelių metų atėjęs naujas buhalteris suabejojo, kam vargonams reikia tiek brangaus alavo, ir nenorėjo pasirašyti važtaraščio. Ramiai paaiškinus – „prašau manęs nenervinti, nes sunervintas aš pasidarau baisus žmogus“ – važtaraštį skubiai pasirašė.

nepriklausomybės laikotarpiu ir išsivadavus nuo vienintelės galimybės viską gauti per pažintis, šis būdas jauniems meistrams galėjo atrodyti kaip netolerantiškas ir diktatoriškas.

Antra, nepriklausomybės laiku atsivėrė plačios galimybės, meistrai galėjo nevaržomai išvažiuoti į užsienį stažuotis. Pamačius, kokia pažanga yra vakaruose, galbūt kilo noras įdiegti naujoves Lietuvoje nuosavoje dirbtuvėje?

Kaip bebūtų, bet Vilniaus vargonų dirbtuvės, buvo pirmosios tuometinėje Sovietų sąjungoje, kurios pagal savo galimybes stengėsi išsaugoti nykstantį vargonų paveldą, įdiegti tuometinei valdžiai pagarbą šiam instrumentui ir išsaugoti prisiminimus apie save Lietuvos vargonuose.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Ganusauskas Edmundas „Įtaręs muzikologo apgaule kunigas pradėjo ieškoti teisybės“ straipsnis 2002 m. sausio 22 d. <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/itares-muzikologo-apgaule-kunigas-pradejo-ieskoti-teisybes.d?id=732255>
2. Gučas, Rimantas „Vargonų paminklosaugos ir restauravimo klausimai“ mašinraštis 1997 m.
3. Gučas, Rimantas Archyvinė byla „Kauno arkikatedros bazilikos J. Radavičiaus vargonų tyrimo darbai“ R. Gučo archyvas 2009.12.09
4. Gučas, Rimantas. „Atgijo paveikslų galerijos vargonai“. R. Gučo rankraštis. Vilnius 1969
5. Gučas, Rimantas. „Kauno vargonai“. Straipsnis iš internetinio puslapio http://www.vargonai.lt/str_gucas_kaunas.htm (paskutinį kartą tikrinta 2018.04.31) 2007 m.
6. Gučas, Rimantas. „Vargonai – kultūros paminklai“. R. Gučo rankraštis. Vilnius 1970
7. Gučas, Rimantas. „Vargonų restauravimas“. Rankraštis, Vilnius, 1999.
8. Gučas, Rimantas. *Lietuvos vargonai*. Vilnius: Petro ofsetas 2009.
9. Kaminskas, Romualdas Vytautas. *Žmogus ir paminklai. Architektūros ir meno vertybių gelbėjimas Lietuvoje*. Vilnius: Savas takas, 2009.
10. Povilionis, Girėnas. *Vargondirbystės menas Lietuvoje: nuo baroko iki klasicizmo. XVII a. – XIX a. pirmoji pusė*. Vilnius: Savastis, 2009.
11. Šeduikytė-Korienė, Eglė. *Lietuvos vargonų menas: XIX a. pabaiga – XX a. I pusė*, Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2012.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1.

1970 m. spalio mėn. 21 d. tuometinis sovietinis kultūros ministras L. Šepetys paskelbė įsakymas dėl vargonų apsaugos, 2 lapai

Vilnius

Šepetys
Šepetys
Šepetys
Šepetys

LITUOVOS TSR KULTŪROS MINISTRO
ĮSAKYMAS Nr. 386

1970 m. spalio mėn. 21 d.

Vargonai, kaip ir kiti seni muzikos instrumentai, yra vertingi kultūros paminklai, priklausantieji istorinių paminklų grupei. Kad vertingi vargonai būtų išsaugoti ateičiai, į s a k a u:

1. Paminklinių vargonų apskaitą, apsaugos ir kt. klausimams spręsti prie Lietuvos TSR Kultūros ministerijos Muziejų ir kultūros paminklų apsaugos valdybos įsteigti respublikinę komisiją:
 1. P. Beinorius - Kauno skulptūros ir vitražo galerijos vargonų meistras
 2. L. Digrys - Valstybinės Konservatorijos vyr. dėstytojas
 3. R. Gučas - Teatro ir muzikos muziejaus vyr. mokslinis bendradarbis (komisijos pirmininkas)
 4. J. Tamošaitis - Valstybinės Filharmonijos vargonų meistras
 5. B. Vasiliauskas - Valstybinės konservatorijos dėstytojas
2. Komisijai pavedama:
 - a) vadovauti paminklinių vargonų apskaitai,
 - b) kontroliuoti paminklinių vargonų būklę ir eksploataciją,
 - c) metodiniai vadovauti vargonų remontui, konservavimui, restauravimui ir statybai,
 - d) teikti Kultūros ministerijai pasiūlymus visais vargonų klausimais.
3. Komisija savo veikloje:
 - a) nustato vargonų paminklinę vertę ir vadovauja jų inventorizacijai bei apsaugai,
 - b) kontroliuodama vargonų būklę ir eksploataciją, bendradarbiauja su miestų bei rajonų kultūros paminklų apsaugos organais;

4255-09

c) svarsto ir tvirtina Paminklų restauravimo valdybos vargonų remonto-restauravimo darbe planus, projektus, teikia metodinius nurodymus, kontroliuoja darbų eigą,

4. Nustatyti, kad paminklinius vargonus derinti, remontuoti, restauruoti, rekonstruoti be komisijos raštiško leidimo negalima.

Vargonų naudotojams Komisijos rekomendacijos yra privalomos.

5. Paminklinių vargonų apsaugos darbe vadovautis Lietuvos TSRS Kultūros paminklų apsaugos Įstatymu.

6. Lietuvos TSR Dailės muziejui, jo teatro ir muzikos filialui pavesti vertingų vargonų apskaitos darbą.

7. Meno reikalų valdybai padėti realizuoti šį įsakymą.

Lietuvos TSR Kultūros
ministras

L.Šepetys

Issiųsti: Meno reikalų valdybai
Planų-finansų skyriui
Muziejų ir kult. pam.aps.valdybai
Paminklų restauravimo valdybai
LTSR Dailės muziejui

Priedas nr. 4. Bernardo Vasiliausko prisiminimai apie VVD

(interviu užrašytas 2017 10 14)

Viskas prasidėjo nuo to, kad artėja Universiteto jubiliejus ir nuspręsta buvo restauruoti vargonus. Tuo tikslu Kultūros paminklų restauravimo trestas įsteigė dirbtuvę, buvo nuspręsta atidaryti ir vargonų restauravimą 1972 m. Aš pradėjau kokiais 1976-1977 m., tai jau buvo viskas dirbtuvėse. Šv. Jono bažnyčiose vargonuose buvo absoliutus laužynas: viskas sunaikinta, mechanika neišliko, metaliniai vamzdžiai visi išnešti, viskas buvo pridulkėję ir priteršta, mėtėsi tušti buteliai. Prospektas buvo išlikęs, tačiau jau mūsų meistrų restauruotas... Ten pasitarnavo pseudo meistrai – tiesiog pavogdavo vamzdžius ir parduodavo parapijoms, kurioms reikėjo remontuoti vargonus. Didesnieji mediniai vamzdžiai liko, nes jų negalima buvo išnešti. Mūsų dirbtuvėms nuo tokio didelio objekto pradėti buvo gan sudėtinga. Pradėjome nuo mažų Šv. Jonų bažnyčios vargoniukų, kurie buvo keturiose ar penkiose koplyčiose. Geriausiai buvo išsilaikę vadinamosios Oginskių koplyčios vargonai arba Marijos Gailestingumo Motinos koplyčios. Pozityvas vieno manualo, pedalai nesavarankiškai, prikabinti. Dirbtuvė ėmėsi iniciatyvos ir pradėjo nuo tokio dalyko, o kartu pasiruošė didesniems darbams. Iniciatorius buvo R. Gučas – pradėjęs dirbtuvę nuo nulio. Reikėjo nagingų žmonių: Rimantas rinko įvairių galų meistrus ir nemuzikantus. Visgi, vienas, kitas iš jų buvo besidomintis muzika. Pradžioje dirbo 3-4 meistrai, kurie mokėjo viską. Menzūrų vamzdžių apskaičiavimui reikalinga matematika, kur yra formulės ir taisyklės. Tuo pradžioje užsiminėjo R. Gučas, bet jam buvo per sudėtinga, todėl vėliau skaičiavo Estų vargonininkas R. Uusväli, kuris buvo tos srities žinovas ir itin domėjosi. Jis kaip vargonininkas buvo įrašęs daugybę plokštelių (jei vinilinėmis plokštelėmis domitės galite surasti dešimtimis).

Aš kaip pakliuvau į dirbtuves? Dirbtuvės prasidėjo tuščioje vietoje. Buvau su Rimantu pažįstamas jau nuo mokyklos laikų. Mes pabendraudavome, pasikalbėdavome vargonų tema, ir kai tas dirbtuves įsteigė – mane pakvietė intonuotoju. Man buvo visiškai staigmena ir aš, kaip ir tie vyrai, nenusimaniau. Na va, toks darbas yra intonavimas, bet supratimo neturėjau. Tai teko skaityti literatūros vokiškos, nes lietuviškos nebuvo, rusiškos taip pat. Vargonų statyba prasidėjo... Aš prie vokiečių kalbos buvau prilipęs, prie čekų dar labiau. Na, intonavimas atliekamas dirbtuvėje, bet kai esi bažnyčioje, ten tenka kai ką pakoreguoti, todėl stebėjau meistrų darbą, žiūrėjau. Na, o kai gavau pats pirmą vamzdelį intonuoti... vargonų vamzdis pagamintas naujai, apkritai tyli. Ten reikia išpjauti atitinkamo dydžio burnelę, nuo to priklauso skambesys ir atsiliepinimas, aš bandžiau ir vienaip, ir kitaip. Auksarankiai vyrai buvo padarę viską ko reikia dirbtuvėms. Jei reikia staklių – padaro stakles, reikia liejimo įrangos – irgi padaro, prireikus ilgo liejimo stalo – ir jį padaro, viską padarė. Vyrai mokėsi lituoti: pasidarė kūgius, pleištiniams vamzdžiams. Pati vamzdžių

gamyba – reikia atmušti, kaip sakant, ranką. Dabar vargonų vamzdžius galima nusipirkti. O tais laikais gavo luitus švino, luitus alavo žaliavos. Buvo du puikūs staliai, paskui trys. Mano pirmas darbas – intonavimas koplyčioje. Na, dabar galvoju, kad per garsiai, bet man tada taip atrodė. Pradinį intonavimą galima padaryti ir vienam – prie pulto, kad vamzdis atsilieptų, tačiau galutinis turėtų būti dviejų žmonių, o aš dirbau vienas. Pirmame darbe man atrodė, kad girdžiu gerai. Dirbtuvėse padarė vienos oktavos stendą, tai buvo puiki pagalba. Koplyčioje buvo daroma be šio stendo, tačiau sekantys vargonai buvo Šiluvoje. Ten darbas buvo visai kitoks: Šiluvoje buvo vieno manualo vargonai, bet buvo aiškios žymės (nes vietos daug palikta) ir Rimas (Rimantas Gučas – aut. past.) buvo įsitikinęs, kad vargonai buvę dviejų manualų. Buvo nugabentas stendas ir ten vietoje tuos vargonus teko intonuoti. Na, irgi toks darbas... susitvarkai vamzdį padarytą, tada užspaudęs klavišą eini pasiklausyti pačio skambesio. Tokia buvo dirbtuvių pradžia.

Vilniaus Šv. Jonų bažnyčioje didžiųjų vargonų vamzdžiai buvo gaminti iš karto, mechanika visa ir visas išplanavimas ir visi brėžiniai daromi iš karto. Taigi, pradžioje Gailestingumo koplyčia, Šiluva, paskui Tytuvėnai... Na ir taip visais metais parapija po parapijos. Reikia pasakyti, jog Tarybiniais laikais sąlygos dirbtuvei buvo palankesnės. Buvo pasipriešinimas – neva bažnyčiai dirbame. Tačiau R. Gučas pasakė, jog remontuojame ne bažnyčiai, o restauruojame kultūros paminklus.

Vėliau prasidėjo nauji – Nidos vargonai, 1984 m. (prieš keletą metų buvo švenčiamas jubiliejus apie 30 metų), po to – visas Kauno senamiestis. Pradėjome nuo Katedros, kur dauguma vamzdžių buvo užteršti, uždulkėję ir neskambėjo mikstūros ir visa kita. Nusiuntė mus dviese su K. Šleiniu. Rimantas buvo vargonus apžiūrėjęs ir sakė, kad ten *biškį...* pavalykite dulkes patvarkykite, trumpam. O iš to trumpo laiko išėjo gal pora vasarų. Paašškėjo, kad viską reikia iškelti po vieną vamzdį, kad kai kur vietomis, o kitur stipriai mediena skilusi: lūžus grindims, aš įgriuvau per lubas iš trečio manualo į antrąjį. Vamzdžiai liko nesulamdyti, bet įlūžo grindys, viską reikėjo tvarkyti. Atvažiuoja R. Gučas (o vamzdžiai visi iškilnoti, nes vietos choro balkone buvo) ir sako – ką čia jūs darote? Rimantai, sakau, norint išvalyti reikia iškelti vamzdžius, vidų reikia išvalyti, burneles išvalyti, apžiūrėti suskilusių medinių vamzdžių būklę. Tai – viena pagrindinių problemų vargonuose.

Kaip taisote suskilusius? (Milda). Suskilusius, jei didelis sukilimas darome įvorę, medinę balaną su klėjais, jei mažiau suskilę pakanka iš viršaus oda apklijuoti ir užtenka. Ir kitas dalykas iš vidaus ištepti vamzdį klėjais. Na, oda nelabai profesionaliai atrodo, šiaip jei rimtai daryti reikia išpjauti plyšį, dėti pleišną su klėjais ir po to nulyginti. Vamzdžiai nedažomi, tačiau būdavo parapijos, kur aptikome dažytus vamzdžius. Tarp kitko, dažytus vamzdžius ir valėm ir plovėm, nes tai – visiškai neprofesionalus dalykas. Ar aliejiniiais, ar

kokiais dažais nuteptus vamzdžius labai geras būdas nuvalyti – pūsti karštą orą, o kai atsiranda pūslės, jos lengvai nusigramdo. Gal tai nebuvo labai malonus darbas, bet teko ir tokį daryti.

Kaip geriausiai apsaugodavote vamzdžius? (Milda). Impregnantu, rodos gamindavome patys, o metaliniams vamzdžiams geriausiai su spiritu. Gavome kibirą spirito ir valėm oksidaciją, vėl nusiblizgindavome. Įvairiai darėm ir su kreida ir su minkštu audiniu ar oda ir nušveisdavome iki veidrodžio. Ypač prospektinius vamzdžius, nupoliruodavome.

Kur mokėtės? (Milda) Aš – savamokslis. Mačiau kaip dirba vokiečiai, kaip dirba čekai, tas dalyvavimas, ką paspausti, o ką palaikyti, man labai davė naudos. Mačiau kaip profesionalai dirba su vargonais, reguliavimas, vamzdžių paruošimas. Yra toks nepakeičiamas vadovėlis Adelungo „Orgelbau“. Ten apie viską, apie įvairiausių tipų vargonus, apie vamzdžius, apie jų gamybą, apie medinius vamzdžius, žodžiu apie viską ir ta terminologija vokiečių kalba man buvo neblogai pažįstama.

Lietuvoje daug vargonų buvo sugadinta, savamoksliniai meistrai ir ne tik meistrai, patys vargonininkai. Jei vamzdis neskamba, tai jis pirma bando daryti su vamzdžio burnele, ją išpjauna, išpjovus vamzdelis skardžiau skamba, bet netenka obertonų, tada vamzdis nedera, mes kultūringai tą sraigę susukame ir taip deriname. Vietiniai gi paima žirkles, nupjauna vamzdį ir užlanksto kiek reikia. Na, tokiu būdu derina. Daug tokių vamzdžių teko gražinti į pradinę padėtį. Beje, dėl litavimo – jei būna alavas su švinu, tai vamzdžius visai lengva buvo užlituoti, tačiau nemažai buvo iš vario ar žalvario, tada reikėjo specialaus litavimo. Tokiu atveju darydavome žiedą ir užmaudavome, tokiu būdu ir tie plyšiai užsidarydavo. Tačiau viską reikėjo padaryti labai tiksliai, kad nebūtų per standu. Tas vamzdžių įplyšimas, įskilimas, reikalauja, specialaus litavimo.

Pamenu, dirbtuvės turėjo vieną užsakymą iš Peterburgo. Atvežė mums visą mechaniką, vamzdelių nėra, yra grojantis *Walcas* su adatėlėmis, kurie atidaro vožtuvus. Man teko darbas iššifruoti tas adatėles. Neprisimenu kiek, bet sėdėjau daug – gal kelias savaites ir šifravau. Neprisimenu kokio, bet ten buvo Mozarto melodija. Apskaičiavau intervalus – atstumus tarp adatėlių, paskui reikėjo pasidaryti vamzdžius. Vyrai pasidarė staklytes (neprisimenu kam reikėjo), bet padarė visą tų vargonėlių mechanizmą. Simas Petrauskas savo pagamintomis staklytėmis padarė vamzdžiukus.

Buvo dirbtuvėse ypatingi darbuotojai Simas Petrauskas ir Vaclovas Paulauskas, jie gamino vamzdžius, bet praktiškai darė viską, visas reikalingas detales, balanos, kampainiai, vožtuvai taip pat jų darbas. Buvo du puikūs staliai: jau iškeliavęs Klimas ir Kavoliūnas Juozas. Klimas buvo nukentėjęs – nupjovė pirštus jam staklės, tad jis buvo su trimis pirštais. Su darbų apsauga buvome susipažinę, buvome pasirašę, kad laikysimės, bet vis

tiek kai dirbi galvoji, kaip patogiau, kaip greičiau, tad dėmesio praradimas ir to susikaupimo praradimas pavojingi. Daug pavojų buvo dirbtuvėse. Švinas garuoja, o respiratorius – maža apsisaugojimo priemonė, nes patogiau dirbti nesupančiotam.

Svarbiausi darbai buvo Nida, Kauno katedra, nors buvo išvalymas, tačiau vėliau ne tik išvalymas. Bet po restauravimo būna praeina 3-4 metai ir atsiranda problemų, gerai kai problema tik derinimas, niekas nesulaužyta. O švininiai vamzdžiai turi tokią savybę – susimauna suspaudimo žiedai, pėdos susispaudžia ir susmenga dėl svorio. Net vokiečių *Schuke's* prospektiniai vamzdžiai susmego ir iškrypo burneles ir teko juos kviesti net du kartus. Bėda, kad vamzdis turi būti priglundęs prie kiaurymės, kur paduodamas oras.

Kauno seminarijoje vargonai beveik nauji, kokie visai pakenčiami, bet pagal mane – klierikams. Pas juos būna vienas, kitas turintis muzikinį išsilavinimą, bet mažai ir retai. Pasinaudoja vargonais, bet retai...

Beveik nauji – Kauno evangelikų bažnyčioje.

Kernavėje – visiškai nauji, bet pirmiausia, reikia visiškai tvarkyti, nes ten sklendės užstrigusios. Labai spalvinga asmenybė buvo anuometinis klebonas monsinjoras Krivaitis: sakė, kad jam būtina reikia dviejų manualų vargonų. Bet ten labai ankštai gavosi ir per tą ankštumą vargonai padaryti nepatogiai derinti. Visgi, pradžioje jie skambėjo gerai. Dirbtuvėje darbas buvo labai spalvingas, nes išvažiavus į Kernavę – tie piliakalniai ir monsinjoras, įdomus žmogus, jo klebonijoje kabėjo Lietuvos žemėlapis su visomis Lietuvos bažnyčiomis. Šiaip visi darbai buvo įdomūs. Dirbtuvės atliko gražią misiją žmonėms atgavinti vargonus.

Su kokiais sunkumais teko susidurti? (Milda) Medžiagų trūkumo nebuvo, žaliavos, bet žmonės buvo auksarankiai... Sunkumas buvo patirties stoka. Buvo apsiskaičiavimų, kuomet sunkiai klavišai spaudžiasi, ir nežinia – ką daryti?

Ar darbartiniais laikais būtų sunkiau? (Milda). Galbūt, nežinau ar trestas kažką finansuodavo, bet žmonės tais laikais skriaudžiamai bažnyčiai aukodavo. Dabar vienoje kaimo bažnyčioje teko susidurti, kad suaukoja tik 16 Litų, o tai – ir elektrai, ir vargonininkui, gerai kai atsiranda mecenatų, kurie nori paaukoti, tais laikais buvo mažiau problemų.